

Буковинський Вісник

державної служби та
місцевого самоврядування

Офіційна хроніка

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Наукова думка

Перепідготовка та
підвищення кваліфікації

Статистика, факти, події

Засновник

Чернівецький регіональний центр
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств,
установ та організацій

Свідоцтво про реєстрацію
ЧЦ № 302 від 25.10.2005

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

голова: ЯРМИСТИЙ М. В., директор Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації, кандидат наук з державного управління;
заступник голови: ГАКМАН С.М., заступник директора Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації, кандидат історичних наук;
відповідальний секретар: ХАЛАВКА Л.В., завідувач редакції Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації
члени редакційної колегії:
БАБ'ЮК І.О., координатор партнерства «Український На рідний Дім у Чернівцях»;
БОСТАН С.І., директор департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради, кандидат політичних наук;
ГУЦУЛЯК І.Г., доцент кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, кандидат філологічних наук;
ЖИТАРЮК Н.Г., заступник начальника Міжрегіонального управління НАДС у Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях;
КРУГЛАШОВ А. М., завідувач кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор політичних наук;
МАЛЬКО Н.Б., виконавчий директор Асоціації органів місцевого самоврядування Чернівецької області «Агенція розвитку громад Буковини»;
НЕЧАСВА-ЮРІЙЧУК Н.В., докторант кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича, кандидат історичних наук;
ПАВЛЮК М.В., заступник голови Чернівецької обласної ради, кандидат політичних наук;
РОТАР Н.Ю., професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, доктор політичних наук;
СМОЛДИРЕВА Т.П., асистент кафедри журналістики філологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича;
ФІСАНОВ В.П., завідувач кафедри міжнародної інформації Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор історичних наук, професор;

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

58001, Чернівці,
вул.Поповича, 2, 4 поверх, к.17
Тел/факс: (0372) 552903
E-mail: bukvisnyk.cv@gmail.com

Редакція зберігає за собою право скорочувати й редагувати подані текстові оригінали. Журнал може друкувати матеріали, не поділяючи думки автора. Статті не рецензуються та не повертаються. За точність наведених даних відповідають автори. Передрук матеріалів – тільки з дозволу редакції.
Періодичність виходу журналу – 4 номери на рік

У номері:

Державне управління та державна служба

Ольга Смалій: Громадянам, що мають певні сумніви щодо державної політики, потрібно вступати на посади державної служби і своїм прикладом демонструвати, як треба працювати.....3
Любов Нечипорук: Розвиток медіапростору Чернівецької області у 2023 році та гендерні тенденції в місцевих аудіовізуальних медіа.....5
Сучасний бізнес на Буковині: державна фінансова підтримка та міжнародні ініціативи.....8

Міське самоврядування

Представникам територіальних громад презентували маніфест сталого миру «Світ після нашої перемоги».....9
Взаємодія органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства в умовах воєнного стану: підсумки круглого столу.....11
Дніпропетровські громади на Буковині обмінялися досвідом із громадами-партнерами програми USAID.....16
Територіальні громади: дайджест.....18

Європейська інтеграція

Європейська Рада прийняла рішення про відкриття переговорів щодо вступу України в ЄС.....21
Сергій Гакман: Перспективи відбудови України і стратегічна роль Румунії.....24
Зиновій Бройде: Стратегічне бачення транскордонного розвитку транспортної інфраструктури через міжнародні пункти пропуску на українсько-румунському кордоні.....26

Наукова думка

Анатолій Круглашов: Джерела стійкості місцевого самоврядування в умовах російсько-української війни.....39
Світлана Сидоренко: Цифровізація як дієвий механізм взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади.....43
Євгенія Юрійчук, Павло Молочко: Опитування «Вплив соціальних мереж на політичну участь населення України в умовах воєнного стану»: комунікаційні завдання місцевих органів влади».....45

Підвищення кваліфікації

Інноваційність у підвищенні кваліфікації посадовців: реалії воєнного часу, алгоритми та перспективи.....51

ОЛЬГА СМАЛІЙ

начальниця Західного
міжрегіонального управління
Національного агентства України
з питань державної служби

ГРОМАДЯНАМ, ЩО МАЮТЬ ПЕВНІ СУМНІВИ ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ, ПОТРІБНО ВСТУПАТИ НА ПОСАДИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ І СВОЇМ ПРИКЛАДОМ ДЕМОНСТРУВАТИ, ЯК ТРЕБА ПРАЦЮВАТИ

Пані Ольго, Ви зараз активно відвідуєте різні області, проводячи багато робочих зустрічей. Які завдання ставите перед собою?

Повноваження Західного міжрегіонального управління НАДС як територіального органу Національного агентства України з питань державної служби поширюються на 10 областей. Ми розуміємо, що це дійсно великий масштаб, тому робота із забезпечення та реалізації державної політики у сфері державної служби має здійснюватися в кожному регіоні на належному рівні. Нам безпосередньо потрібно знати цільову аудиторію, знати, які напрями та пріоритети роботи в очільників областей, яка є проблематика, пропозиції, запити, саме для того, щоб удосконалювати та налагоджувати співпрацю та комунікацію.

Сфера наших повноважень стосується як державної служби, так і служби в органах місцевого самоврядування. Різні сфери публічної служби, різні статуси публічної служби – для кожного напрямку є свої проблемні питання та актуальності. Для державної служби на сьогодні пріоритетними питаннями є класифікація посад державної служби та формування резерву працівників для роботи на деокупованих територіях. Також

ми постійно наголошуємо на тому, що йдемо в напрямку євроінтеграційних процесів, тому потрібно вивчати та удосконалювати мову комунікації, зокрема англійську. Національне агентство створює для цього відповідні інструменти і можливості. До прикладу – навчання на платформі Education First, яка є інтелектуальною, адаптивною, зрозумілою і дає змогу у будь-який час, з будь-якого девайсу вивчати англійську. Мова комунікації потрібна для міжнародної співпраці, для того, щоб дивитися в одному напрямку і ставити спільні цілі. Це інструмент, який створює можливості, що дадуть результат.

Якщо ми говоримо про питання служби в органах місцевого самоврядування, що також входить в функціональні повноваження Управління, то питання топ-один – це впровадження нового Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування». Ми маємо забезпечити адаптивний процес ще до набуття законом чинності, яке передбачене через шість місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, щоб посадові особи місцевого самоврядування були готові до майбутніх змін. Наша місія полягає в тому, щоб забезпечити процес адаптації та впровадження цього Закону на місцевому рівні.

Серед актуальних питань – класифікація посад і оплата праці державних службовців. Чи немає ризиків, що буде велика різниця між посадовими окладами, до прикладу, керівників і рядових фахівців, або між окладами працівників у різних структурних підрозділах?

Одразу хочу сказати, що на сьогодні першочергове завдання Національного агентства стосується нового підходу в системі оплати праці державних службовців і полягає у проведенні класифікації посад державної служби. Спочатку потрібно забезпечити збір відповідних відомостей та основної інформації від державних органів, що базується на визначенні функціоналу в розрізі кожної посади в тому чи іншому державному органі, який реалізує державну політику, а саме: визначення конкретних сімей посад, рівнів посад у структурі державних органів, юрисдикції державного органу – тобто класифікаційних кодів. Місцеві держадміністрації (військові адміністрації) надсилають такі відомості в електронній формі у форматі XLSX (XLS) до відповідних територіальних органів НАДС, які подають їх до НАДС протягом двох робочих днів. Визначення рівня посадових окладів – питання наступне. Тому робимо все по чергово.

Система публічної служби в Україні має відповідати вимогам ЄС. Наскільки ми готові до цього і чи має українська система свої особливості, які не варто змінювати?

Я вважаю, що в умовах воєнного стану наша країна має власний досвід, що став запорукою стійкості, сприйняття та впровадження змін, а також побудови роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування з урахуванням викликів та потреб сьогоднішнього дня. Якщо говорити про нормативно-правову рамку, то закони «Про державну службу» і «Про службу в органах

місцевого самоврядування» мають на меті розбудову публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної публічної служби. В той же час НАДС, у свою чергу, забезпечує вдосконалення нормативно-правової бази шляхом підготовки проектів нормативно-правових актів та прийняття в межах повноважень відповідних актів, з урахуванням практичного досвіду застосування законодавства.

Як популяризувати публічну службу і боротися зі стереотипами, що побутують серед громадськості?

На мою думку, державний службовець – це нічим не інакший, такий самий громадянин нашої країни, який, вступивши на посаду державної служби, склав Присягу на вірність служіння українському народу та взяв на себе відповідальність і обов'язки виконувати завдання та функції держави. Так, на жаль, суспільство має певні стереотипи про державну службу, але це крапля в морі. Проте державна служба сьогодні все ж має більше позитивних та правильних речей. В умовах воєнного стану завдяки стійкості публічних службовців країна зберегла керованість. І державні службовці, і посадові особи місцевого самоврядування – це громадяни України, які стали ще одним фронтом захисту нашої держави. І для того, щоб було більше розуміння, що відбувається на державній службі, з урахуванням наявності 37 тисяч вакантних посад, я вважаю, що тим громадянам, які мають певні сумніви щодо державної політики в їхній країні, потрібно «включатися» та брати участь у вирішенні державних справ, вступати на посади державної служби і своїм прикладом демонструвати, як потрібно працювати, без жодного осуду і без жодних стереотипів. Засуджувати – це взагалі останнє, що потрібно робити в умовах воєнного стану.

ЛЮБОВ НЕЧИПОРУК,

Представник Національної ради
України з питань телебачення
і радіомовлення в Чернівецькій
області

РОЗВИТОК МЕДІАПРОСТОРУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2023 ТА ГЕНДЕРНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МІСЦЕВИХ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ МЕДІА

Для розвитку медіапростору Чернівецької області 2023 рік є знаковим: він ознаменувався початком мовлення радіостанції на прикордонні – радіостанція «На своїй хвилі» розпочала мовлення на частоті 102,3 МГц у місті Новодністровськ, визначенням переможців на цифрове місцеве мовлення – на цифрових каналах у мультиплексі МХ-5 у Чернівцях мовитиме ТОВ «МТРК «Чернівці», в Новодністровську – ТОВ «ТРК «ТВА», розбудовою мережі цифрового телебачення – споруджено та запущено в роботу мультиплекс МХ-7, зокрема на території регіону працюють два передавачі.

Всі процеси, які відбувалися впродовж року в царині медіа на Буковині, визначені Законом України «Про медіа». Стартували процеси реєстрації суб'єктів медіа: на сьогодні реєстрацію в Національній раді пройшли низка друкованих медіа – «Рідне слово», «Карпати», «Хотинські вісті», «Час», 12 друкованих видань Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, науковий журнал «Буковинський богословський вісник». Зареєструвалися й два онлайн-медіа – медіа-агенство «АСС» та «Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування».

Прошли процес реєстрації та здійснюватимуть мовлення без використання радіочастотного спектра за технологією інтернет-мовлення ТОВ «Наші телеканали»

(музичні телеканали – НАШЕ music, МУЗВАР, НАШЕ ретро) та ТОВ «ФТВ-Юкрейн» (про стиль життя, відпочинок, здоров'я, подорожі – fashiontv).

Для Чернівецької області – прикордонного, мультикультурного та багатонаціонального регіону, – розширення території покриття, поліпшення теле- та радіосигналу, збільшення кількості суб'єктів медіа є вкрай необхідними та важливими. Розбудова медійного простору дасть можливість забезпечити мешканців області, насамперед, оповіщенням про надзвичайні ситуації, а також якісною та об'єктивною інформацією.

Представництво Національної ради в Чернівецькій області впродовж вересня здійснювало моніторинг місцевих лінійних аудіовізуальних медіа, а також суспільного мовника, на предмет дотримання гендерного балансу. Фіксувалися гендерні тенденції в рекламі, новинних передачах, пізнавальних, розважальних, інформаційно-аналітичних програмах та фільмах.

Детально проаналізовано передачі місцевих новин на ТОВ «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ», ТОВ «ТРК «ТВА», ТОВ «МТРК «ЧЕРНІВЦІ», ФІЛІЯ АТ «НСТУ» «ЧЕРНІВЕЦЬКА РЕГІОНАЛЬНА ДИРЕКЦІЯ».

Загалом здійснено 16 моніторинрів (4 – «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ», 4 – «tva», 4 – «С4», 4 – «СУСПІЛЬНЕ: ЧЕРНІВЦІ»). До аналізу новинних передач з погляду гендерного

балансу потрапили новини, які виходили у вечірній прайм-тайм: «Суспільне Новини Чернівці» (СУСПІЛЬНЕ: ЧЕРНІВЦІ), «Новини Чернівців» («С4»), «Теми дня» («tva»), «Новини міста» («ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ»). Проаналізовано 196 новинних сюжетів.

Представництво Національної ради в Чернівецькій області послуговувалося методологією гендерного моніторингу, створеною з ініціативи Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення за підтримки уряду Швеції і Національного демократичного інституту США. За основу взято досвід Національної ради з відстеження гендерного питання на загальнонаціональних телеканалах. Результати вересневого моніторингу порівнювали із результатами моніторингу, здійсненого у квітні.

Гендерно-вікове відображення суспільства на телебаченні

Отримані цифри свідчать про те, що беззаперечну перевагу на телеекранах мають люди у віці 36 – 60 років, причому на всіх чотирьох досліджуваних телеканалах домінують чоловіки цієї вікової категорії. Середній показник демонструє, що люди цього віку отримують частку представленості й залучення 83%. Водночас помічено, що гендерна складова цієї категорії демонструє значну перевагу чоловіків над жінками: 69% і 59% відповідно. Присутність громадян віком 18-35 років на екранах, за даними моніторингу, становить 39% (32% жінок та 24% чоловіків). Населення віком до 18 років (діти) представлене в новинах у 14% новинних сюжетів. В новинних передачах середня частка присутності жінок і чоловіків старших 60 років складає 23%. Обидві статі – чоловіки і жінки – залучені до новинних сюжетів практично порівну – 16% і 15% відповідно.

Використання фемінітивів

Фемінітиви зафіксовано у 54% сюжетів (із 196 сюжетів, 105 – з фемінітивами). Порівняно із квітнем, кількість вживання фемінітивів збільшилася на усіх місцевих телеканалах (у квітні фемінітиви містили 35% досліджених сюжетів). Фемінітиви звучали у передачах новин: «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ» – 58% (у квітні – 49%), «tva» – 57% (у квітні – 39%),

«СУСПІЛЬНЕ: ЧЕРНІВЦІ» – 45% (у квітні – 28%), «С4» – 43% (у квітні – 28%). Серед вживаних фемінітивів: волонтерка, професорка, захисниця, лікарка, пацієнтка, диспетчерка, власниця, інспекторка та ін. В усіх відстежуваних телеканалів зафіксовано використання фемінітивів у новинних передачах.

Разом з тим, на телеканалах «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ», «С4» було зафіксовано приклади непаритетної мови в умовах, коли вживання фемінітивів було би більш доцільним: «лікар», «викладач», «заступник», «стажер», «спеціаліст», «менеджер».

Результати моніторингу дають можливість стверджувати, що вживання толерантної, неупередженої мови, гендерно паритетної лексики у новинних передачах місцевих телемовників стало елементом сталої практики.

Експерти, кореспонденти і ведучі передач

Під час моніторингу представництво Національної ради в Чернівецькій області звернуло увагу на залученість до новинних сюжетів експертів і експерток. Цими термінами позначувалася людина, яка має знання і досвід у певній галузі людських знань, має авторитет та довіру як у споживача інформації, так і серед медіа через свою незаангажованість і компетентність, не обіймає офіційних посад державної служби, а також не виконує свої безпосередні обов'язки в той час, коли він/ вона коментує подію чи ситуацію.

Результати моніторингу засвідчили, що залучення експертів та експерток до створення новинних передач є на доволі високому рівні. На всіх телеканалах передачі новин створені із залученням експертів та експерток. Експертні коментарі містять 54% новинних сюжетів місцевих аудіовізуальних лінійних медіа. Це на 13% більше, аніж у квітні (41%).

Співвідношення експертів та експерток становило 62% до 38%. Жінки-експертки були присутні у новинних передачах на всіх телеканалах – «С4», «tva», «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ», «СУСПІЛЬНЕ: ЧЕРНІВЦІ». Кількість експерток у вересні, порівняно із квітнем, зменшилася на 2%.

Стосовно розподілу тем, які коментували експерти й експертки, то він був доволі стереотипним. Експерти коментували політику, міжнародні відносини, війну, оборону, безпеку, транспорт, зв'язок, а експертки – охорону здоров'я, соціальну тематику, сім'ю, освіту. Проте зафіксовано й приклади нестереотипних егалітарних ролей, коли у передачах новин на телеканалі «tva» транслювалися сюжети із коментарями експертток щодо економіки, ринку праці, транспорту, зв'язку, комунікацій, на телеканалі «С4» – коментарі експертток у сюжетах про судочинство, про політику, міжнародні відносини, економіку, енергетику, на телеканалі «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПРОМІНЬ» – коментар експертки у сюжеті на тему економіки, ринку праці, на «СУСПІЛЬНЕ ЧЕРНІВЦІ» – експертки коментували питання транспорту та зв'язку.

У новинних передачах ведучими є виключно жінки та переважають жінки-кореспондентки. Гендерний баланс у кількісному представленні чоловіків і жінок серед кореспондентів не зафіксовано на жодному з телеканалів. У новинах «ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ПРОМЕНЯ» кореспондентки-жінки у 46 сюжетах, кореспонденти-чоловіки – у жодному з представлених сюжетів. На «С4» кореспондентки-жінки – у 28 сюжетах, кореспонденти-чоловіки – у 11 сюжетах. У «Темах дня» на «tva» кореспондентки-жінки – у 37 сюжетах, кореспонденти-чоловіки – у жодному із сюжетів. В новинах «Суспільне: Чернівці» кореспондентки-жінки – у 17 сюжетах, кореспондентів-чоловіків – 2. Ведучі новинних передач у 100% жінки (молодого віку 18-35). Автори сюжетів – у 91% жінки, у 9% чоловіки (в квітні – 89% жінки, у 11% чоловіки).

На ситуацію з представленістю жінок та чоловіків у виробництві новин, безумовно, впливає війна: на кожному із місцевих телеканалів є ведучі, журналісти, оператори, які боронять Україну на передовій. Відтак, кількість в етері ведучих-чоловіків та кореспондентів-чоловіків суттєво менша, ніж жінок.

На телеканалі «С4» 9 сюжетів від загальної кількості (37) знято жінками-відеооператорками – 24% новинних сюжетів аудіовізуального лінійного медіа впродовж

квітня-вересня.

Гендерні тенденції в передачах місцевих новин мають наступний вигляд. Абсолютна більшість сюжетів, що транслюються глядачам в передачах місцевих новин збалансовані щодо зображення гендерних ролей або гендерно-нейтральні. Із загальної кількості сюжетів протягом вересня не зафіксовано жодного сюжету, в якому б були присутні популярні гендерні стереотипи. Відповідно до Методології гендерного моніторингу, 1 сюжет отримав найвищу оцінку «+3» за високий рівень гендерної збалансованості. В новинних передачах не виявлено жодного сексистського сюжету або таких, що зображували б гендерне насильство.

Отже, за результатами моніторингу, представництво Національної ради в Чернівецькій області дійшло висновку, що в новинних передачах чотирьох телеканалів, які виробляють місцеві новини, наявні європейські тенденції щодо гендерного балансу, гендерної і вікової різноманітності та втілення їх у телевиробництво новин. Очевидні ознаки прогресивного процесу, який потребує часу, уваги та підтримки.

Водночас новинне виробництво повинно усвідомлювати свою участь у соціальних процесах і активніше працювати задля сприяння соціальній мобільності покоління 60+. Редакційної уваги заслуговує питання використання гендерно толерантної лексики та фемінітивів.

На підставі здійснених гендерних моніторингових представництвом Національної ради у Чернівецькій області підготовано інфографіку «Гендерний баланс у новинах буковинських телеканалів: тенденції у вересні 2023». Інфографіку можна переглянути на фейсбук-сторінці представниці Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.

Нещодавно Методологію гендерного моніторингу каналів телебачення України доповнено розділом «Гендерні ролі та військова сфера». Тож надалі медіарегулятор при проведенні моніторингових медіа використовуватиме оновлений документ і звертатиме конструктивну увагу на аспекти гендера і війни.

СУЧАСНИЙ БІЗНЕС НА БУКОВИНІ: ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ТА МІЖНАРОДНІ ІНІЦІАТИВИ

У Чернівцях відбувся форум «Сучасний бізнес на Буковині: державна фінансова підтримка та міжнародні ініціативи», організатором якого став Чернівецький обласний центр зайнятості за підтримки Представництва Агентства ООН у справах біженців в Україні. У Форумі взяли участь представники органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, провідних банківських установ, успішні підприємці та роботодавці, які зацікавлені в економічному розвитку Буковини, а також представники міжнародних та національних організацій та фондів, що сприяють у реалізації бізнес-проектів на території нашого краю.

Під час заходу презентували успішні приклади реалізації урядової програми «Робота», програми, які спрямовані на збереження робочих місць та розвиток бізнесу шляхом надання фінансової допомоги від Державної служби зайнятості, а також ініціативи підтримки бізнесу міжнародними та національними благодійними організаціями.

«Сьогодні маємо чимало нових підприємців, які розпочали власну справу, та сотні тих, які розширили діяльність. І як головний результат – створення нових робочих місць на Буковині», - зазначила під час Форуму директорка Чернівецького обласного центру зайнятості Любов Кожоліанко.

З липня минулого року майже 350 підприємців отримали гранти на створення та розвиток власної справи в рамках урядової програми «Робота», це сприяло створенню майже 700 нових робочих місць у Чернівецькій області. «Ми бачимо як осучаснюється бізнес, встановлюється високотехнологічне, високоточне та модернізоване обладнання на підприємствах, у закладах освіти та меди-

цини, з якою запозятість відкриваються нові пекарні, кав'ярні, як ідеї втілюються в життя, як розширюється та масштабується бізнес на Буковині», - зауважила директорка обласного центру зайнятості.

Державна служба зайнятості має компенсаційні програми і для роботодавців. Це суттєва фінансова підтримка, що дає змогу використати свій капітал та спрямувати його на інші цілі для ведення бізнесу. Впродовж двох років майже 200 роботодавців отримали компенсації витрат на оплату праці за працевлаштованих понад 600 внутрішніх переселенців. Загалом компенсація складає понад 6 млн грн. Також з початку цього року до Чернівецького обласного центру зайнятості звернулося 109 роботодавців для отримання компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування 39 зареєстрованих безробітних та компенсації фактичних витрат у розмірі єдиного внеску за працевлаштування 118 зареєстрованих безробітних.

Під час форуму представники малого та середнього бізнесу ділилися досвідом співпраці із службою зайнятості щодо отримання компенсаційних виплат, які спрямовані на збереження робочих місць та розвиток бізнесу. Зокрема, підприємці поділилися досвідом отримання компенсації єдиного внеску за створення нових робочих місць, отримання компенсаційних виплат за працевлаштування безробітних та за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб.

В Україні сьогодні працює низка грантових програм від міжнародних донорських організацій, завдяки яким підприємці можуть отримати фінансову або консультаційну допомогу. За останні роки партнерство між державними, громадськими організаціями і бізнесом набуло значного розвитку. Про співпрацю з

та національними організаціями йшла мова під час панелі «Підтримка бізнесу міжнародними та національними благодійними організаціями».

«Сьогодні з нами організації, з якими служба зайнятості працює багато років, а також, ті які підставили своє «плече підтримки» бізнесу в складних умовах сьогодення», - зазначила модератор панелі, заступниця директора Чернівецького обласного центру зайнятості Ольга Багрій. Віктор Лашак, координатор БФ «Рокада» в Чернівецькій області, розповів про проекти благодійного фонду, зокрема про інтеграцію внутрішньо переміщених осіб в життя Буковини. Марина Свиргуненко, координатор програми грошової та ваучерної підтримки та засобів існування від Save the Children, презентувала програми підтримки бізнесу та сприяння працевлаштуванню від неурядової

організації. Наталія Батракова, виконавчий директор громадської організації «Синергія», поінформувала про проекти які сприятимуть забезпеченню економічних можливостей для жінок. Світлана Паськова, головна фахівчиня з ведення проекту французької неурядової організації ACTED, про підтримку бізнесу та грантові проекти від французької неурядової організації ACTED. Олена Решетілова, регіональний координатор взаємодії з громадськістю Регіонального представника Уповноваженого Верховної ради України в Чернівецькій області – про захист прав ВПО на працю.

Наталія Гаврада, начальник відділу організаційно-інформаційної роботи Чернівецького обласного центру зайнятості

ПРЕДСТАВНИКАМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПРЕЗЕНТУВАЛИ МАНІФЕСТ СТАЛОГО МИРУ «СВІТ ПІСЛЯ НАШОЇ ПЕРЕМОГИ»

Презентація відбулася в рамках X Всеукраїнського Форуму місцевого самоврядування. Створення маніфесту ініціювали представники громадянського суспільства та військові. Документ охоплює широке коло економічних, політичних, енергетичних, дипломатичних, військових, гуманітарних питань, які показують шлях до припинення війни. Основні цілі, прописані в маніфесті – відшкодування Україні всіх завданих моральних і матеріальних збитків та покарання агресора через міжнародний трибунал.

Оскільки органи місцевого самоврядування зараз є активним учасником міжнародних відносин і певним каналом, через який українська позиція може передаватися західним суспільствам, представникам громад важливо доносити тези маніфесту до своїх закордонних партнерів. Цей документ задає рамку світової дискусії: що зробити, щоб війна більше не повторилася, що зробити, щоб кожен злочин проти України і її народу був визнаний міжнародною спільнотою.

Маніфест сталого миру презентували Олександр Ябчанка, лейтенант ЗСУ, та

Святослав Павлюк, виконавчий директор Асоціації «Енергоефективні міста України». За словами Сергія Павлюка, для перемоги неймовірно важлива підтримка закордонних партнерів, а частина проблеми цієї підтримки в тому, що західні партнери бояться думати про росію в минулому, на заваді стає також її романтизований образ. Західні суспільства не вірять, що росію можна виключити з міжнародних відносин чи вести торгівлю її енергоресурсами через спеціалізовану агенцію без неї. Саме тому, зазначив він, основним завданням є змінити це мислення.

СВІТ ПІСЛЯ НАШОЇ ПЕРЕМОГИ (Executive Summary)

Україна прагне реалізувати себе як європейська демократична країна, побудована на засадах верховенства права. Безумовною передумовою цього є завершення війни.

Звільнення всієї території України і завершення воєнних дій не означає завершення війни. І річ не лише у відшкодуванні завданої шкоди і покаранні винуватих: розпалені антиукраїнські й антизахідні настрої та імперські амбіції як російської еліти, так і простих росіян рано чи пізно призведуть до наступної ескалації та війни. Щоб убезпечити Україну та світ від нової агресії, антивоєнній коаліції необхідно створити такі умови, наслідком яких стануть глибокі внутрішні зміни в РФ, що стали би

гарантією сталого миру. Ми, автори цього маніфесту, представники українського громадянського суспільства, зобов'язані прямим запитом з фронту, запитом українських захисників і захисниць, взяли на себе сміливість детально прописати ці умови. Світ вже не буде таким, як був до війни, тому наша мета – не повернутися до передвоєнного стану, а врахувати його вади, які уможливили війну, і створити новий, безпечніший лад, який наступну війну цілком унеможливить. Більшість наших пропозицій є у рамках міжнародного права, а деякі спрямовані на його розвиток відповідно до нових загроз світовій безпеці.

Цей маніфест містить візію такого повоєнного

світу й окреслює шляхи її досягнення. Неможливо отримати мир ціною справедливості чи справедливість ціною миру. Для сталої міжнародної безпеки справедливість і мир мають бути досягнуті одночасно.

Отже, агресор має понести відповідальність за війну.

- Злочинці мають бути покарані: за агресію, за воєнні злочини, за злочини проти людяності, за геноцид та за розпалювання ненависті, яке й призвело до немислимої у ХХІ столітті війни.

- Не всі втрати можна відшкодувати, загинули сотні тисяч людей, життя мільйонів зруйноване, десятки мільйонів втратили роки життя. Але всі матеріальні збитки необхідно належно оцінити та відшкодувати, всі втрати – максимально компенсувати.

- РФ повинна зазнати статусних втрат, неприпустимо, щоб вона через міжнародні організації впливала на міжнародну політику, агресор не може бути членом Ради Безпеки ООН, основне покликання якої – гарантувати мир.

- Вихід РФ з війни в Україні має враховувати пріоритет інтересів українського суспільства та повагу до суверенітету та територіальної цілісності України; юридичні акти, вчинені на окупованих територіях, є нікчемними. Україна має право не лише вимагати правосуддя за вчинені росіянами злочини, а також отримати чіткі гарантії сталого миру в майбутньому.

- Базовими передумовами сталого миру є набуття Україною членства в Європейському Союзі та НАТО.

- Західні суспільства мають позбутися століттями плеканих Росією стереотипів про російську велич, які потурали її імперській агресії та її колоніальній політиці щодо сусідніх країн.

- Росія повинна привести свій конституційний лад, суспільний устрій та політику до сучасних норм. Розвінчання концепції «русского міра» створить умови для подальшої трансформації суспільної свідомості для деколонізації країни.

- Процес «дєрашизації» мусить початись від подолання імперської історичної пам'яті, тобто відмови РФ від ідей історичної виключності Росії як окремої

цивілізації, зверхності та територіальних претензій до сусідніх країн.

- Світоваспільнота має вимагати демілітаризації та денуклеаризації РФ для зменшення ризиків майбутньої агресії.

- Відмова від російських енергоносіїв позбавить РФ можливості застосувати їх як зброю, а з іншого боку, прискорить перехід на зелену енергетику.

Ми, автори цього маніфесту, представники українського громадянського суспільства, віримо, що втілення ідей цього документа унеможливить наступну агресію та забезпечить сталий мир в інтересах всіх народів, на практиці – не тільки в Західній, але й у Центрально-Східній Європі – реалізувавши гасло «ніколи знову».

Маніфест містить наступні розділи:

Зміст

Передмова

1. Відповідальність за війну

1.1. Покарання за злочини агресії, воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид

1.2. Відшкодування Україні з боку РФ завданих нею матеріальних та моральних збитків

1.3. Ізоляція, виключення та зниження статусу РФ у міжнародних організаціях

1.4. Стратегія виходу для РФ

2. Забезпечення сталого миру

2.1. Членство України в ЄС та НАТО: два органічно пов'язані рішення

2.2. Подолання стереотипів та російського впливу щодо України у західній політиці

2.3. Деколонізація та подолання тоталітаризму в РФ

2.4. Подолання минулого. Деколонізація російської історії та інформаційної політики

2.5. Роззброєння РФ

2.6. Зміна світового енергетичного балансу та ресурсного підходу до економіки як фактор сталого миру.

Детально з текстом маніфесту можна ознайомитися за посиланням:

<https://drive.google.com/file/d/1mdV9SC-w-NV1EnPVaJhHAFzvoJW72rp/view>

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Про взаємодію органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства для ефективного розвитку громад в умовах воєнного стану йшлося під час експертного круглого столу, який відбувся у Чернівецькій обласній військовій адміністрації. В рамках заходу, що традиційно проводиться до Дня місцевого самоврядування, науковці та практики – представники територіальних громад, органів виконавчої влади, громадських організацій, ділилися досвідом спільної роботи в умовах воєнних викликів, говорили про ефективні рішення для розвитку громад, аналізували проблеми, які сьогодні мають місце в системі місцевого самоврядування.

Вітаючи учасників заходу, директор Чернівецького регіонального центру підвищення кваліфікації **Микола Ярмистий** розповів, що традицію проводити подібні комунікативні заходи було запроваджено ще у 2005 році після ухвалення Верховною Радою закону «Про місцеве самоврядування в Україні». Круглі столи, конференції, форуми, науково-практичні семінари, зокрема за міжнародною участю, експертні круглі столи впродовж усього цього часу збирали фахівців, щоб спільно розглядати актуальні питання у сфері місцевого самоврядування як на регіональному рівні, так і в Україні загалом. Спочатку увага приділялася загальним проблемам розвитку органів місцевого самоврядування, згодом на перший план вийшли процеси децентралізації, адміністративно-територіальна реформа, об'єднання громад, нові повноваження органів місцевого самоврядування. Розглядалися законодавчі ініціативи, розвиток громад у контексті європейської інтеграції, взаємодія з інститутами громадянського суспільства, діяльність в умовах пандемії тощо. Зважаючи на те, що повномасштабне

вторгнення принесло низку нових викликів системі місцевого самоврядування, виникла необхідність аналізу цих проблем і визначення напрямів подальшого розвитку у воєнних реаліях.

Директор Центру подякував також постійним партнерам, які долучалися до організації і проведення заходів: Кафедрі політології та державного управління Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, Асоціації органів місцевого самоврядування Чернівецької області, Чернівецькому регіональному офісу U-LEAD, Чернівецькій обласній військовій адміністрації та Чернівецькій обласній раді, громадській організації «Комітет виборців України».

Важливість і необхідність проведення таких заходів відзначив голова Чернівецької обласної ради **Микола Гуйтор**, наголосивши, що навіть в нинішніх умовах, коли немає можливості проводити масові заходи, є потреба розглядати, що відбувається у місцевому самоврядуванні: «Спільне завдання разом з експертами – науковим середовищем, посадовими особами – втримати місцеве самоврядування і надати йому можливості і в подальшому впливати на суспільно-політичну ситуацію – звісно, в межах тих принципів, які зафіксовані в Законі України «Про місцеве самоврядування».

У своїй імпульсній доповіді він, зокрема, торкнувся питання щодо місця районних рад в політико-управлінській системі, адже незважаючи на те, що вони закріплені конституційно, у цієї ланки на сьогодні практично відсутні повноваження. Одним із основних завдань районних рад був поділ комунального майна, що лишилося у них на балансі. Зараз вони, в основному, займаються волонтерством, допомогою ЗСУ, внутрішньо переміщеним особам за рахунок винайдених коштів. У той же час територіальні громади за функціоналом можна порівняти з колишніми районними державними адміністраціями. Тому, підкреслив Микола Гуйтор, є декілька можливих варіантів щодо районних рад: або в результаті політичної волі у них з'являються певні повноваження, або районні ради зникають, або завершується процес децентралізації і вони отримують зовсім інші можливості і функції.

Також голова обласної ради порушив питання інституційного конфлікту між обласними радами і обласними адміністраціями. Основна ідея законодавства, зазначив він, полягає в тому, що обласна рада і обласна державна адміністрація – це два інститути, завдяки яким здійснюється баланс сил на місцевому рівні, тобто це певна система противаг і стримувань. Але вже на законодавчому рівні закладений перший інституційний конфлікт, який виявляє себе у практичному середовищі. Насамперед, до кого мають звертатися голови територіальних громад чи комунальні установи області щодо фінансових, бюджетних чи інших питань: до обласної державної адміністрації чи обласної ради? Власником і засновником комунальних установ області є Чернівецька обласна рада, яка несе відповідальність за їх функціонування, але вони знаходяться у підпорядкуванні відповідних департаментів: соціального захисту, культури, освіти, охорони здоров'я тощо, яким делеговані повноваження реалізації державної політики у відповідній

сфері. «Оця інституційна конфліктність закладена саме у законодавстві. Звісно що її може зняти, скажімо, інституційна зрілість відповідного органу чи інституційна зрілість відповідного керівника у інституційному середовищі, але я звертаю увагу, все ж таки, на нормативний конфлікт», - підкреслив Микола Гуйтор. Відповідно до глави 4, статті 43 Закону України «Про місцеве самоврядування» обласні ради затверджують програми соціально-економічного, культурного розвитку, підготовки територіальної оборони та населення України, участь в русі національного спротиву, розглядають прогнози обласних бюджетів, затверджують такі бюджети, вносять зміни, затверджують звіти про виконання тощо. «Я думаю, присутні експерти знають, що зараз є 252 постанова Кабінету Міністрів зі змінами, яка дала можливість обласним військовим адміністраціям ухвалювати бюджет і програми розпорядженнями без сесій. У мене як у науковця, а не посадової особи, виникає питання, яка норма вища, – закон чи постанова? Поки що відповіді немає», – зауважив він. Безумовно, додав Микола Гуйтор, постанова дала можливість ОВА в умовах воєнного стану оперативно ухвалювати фінансові питання, але, знову ж таки, облрада є засновником і власником великої кількості комунальних установ, які звертаються з поточних питань ремонту, утримання та ін., і якщо раніше бюджет ухвалювався на сесіях і була змога врахувати ці запити, то зараз це зробити неможливо, тому всі запити, коли йде формування бюджету чи розробка відповідної програми, переадресовуються на обласну військову адміністрацію. Водночас в одних областях бюджет ухвалюється сесійно, а в інших – не сесійно, і ця, за словами посадовця, незрозуміла дуальність впливає і на місцеве самоврядування, і на органи виконавчої влади, і знову породжує цей інституційний конфлікт, якого не повинно бути, тому що населення, зазвичай, не розмежовує обласну раду і обласну адміністрацію, а сприймає їх

як єдину обласну владу, до якої можна звернутися в разі потреби – як, насправді, і має бути. Зняти це інституційне непорозуміння і врегулювати управлінську ситуацію, на думку Миколи Гуйтора, може останній етап децентралізації, коли на рівні місцевого самоврядування в області буде усвідомлено поєднання місцевих і державних інтересів, однак в умовах воєнного стану існують ризики щодо його впровадження. Окрім цього потрібна також готовність самоврядування до відповідальності і викликів, інституційна зрілість інститутів та їх керівників, усвідомлення і розуміння відповідальності за будь-які дії.

Підсумовуючи сказане, посадовець також зауважив, що зараз лунає багато критики у бік і обласної влади, і районної ради, і територіальних громад. Цю критику він назвав для себе незрозумілою, адже в Україні традиція самоврядності має лише декілька років, тоді коли в інших країнах ці традиції столітні, до цього йшли довгий час і розуміють відповідальність за прийняті рішення. «Децентралізація повинна відбутися за трьох умов: готовність до викликів, інституційна зрілість і усвідомлення пріоритетності, але навіть в таких умовах, коли місцеве самоврядування, зокрема на рівні обласних, районних рад, певним чином обмежене, ми абсолютно підкладаємо плече виконавчій владі, ми працюємо у спільному напрямку, тому що розуміємо: тільки так ми можемо досягти перемоги».

Неля Малько, директорка Асоціації органів місцевого самоврядування Чернівецької області, назвала період повномасштабної війни найскладнішим для органів місцевого самоврядування. Виклики, які країна має останні роки, лягли в першу чергу на нього, і країна вижила, в першу чергу, завдяки тому, що місцеве самоврядування на рівні громад і мешканців вирішувало всі проблеми – прийом вимушено переміщених осіб, мобілізація, забезпечення військових тощо – ще до того, як з'явилися відповідні

рішення на рівні держави, і до того, як на допомогу прийшли міжнародні інституції. І на сьогодні, за її словами, саме від місцевого самоврядування залежить, чи ми виживемо і вистоїмо як держава.

Водночас, підкреслила Неля Малько, насторожують ті процеси, що відбуваються на рівні центральної влади: «Так, наше законодавство недосконале і є багато невирішених питань, але ще від початку децентралізації всі процеси йшли попереду законодавчого поля. Спочатку робилося, а потім вже під реальну ситуацію, із залученням представників органів місцевого самоврядування, планувалася законодавча база. На сьогодні ситуація складніша, тому що в той час центральна влада була орієнтована віддати повноваження і фінансові ресурси місцевому самоврядуванню, а зараз, давайте говорити правду, ми бачимо інше: ми бачимо централізацію, ми бачимо бажання узурпувати владу, ми бачимо формування різних неякісних процесів, відсутність комунікаційної політики на рівні держави, узурпацію інформаційного поля на рівні телебачення». Ще одна проблема – внутрішні суперечки через різні погляди та політичні вподобання, які штучно «підігриваються». Ці процеси, наголосила вона, абсолютно не на користь країни, тому є потреба вимагати від центральної влади формування уряду національної єдності. Окрім того, потрібно відверто говорити про ці проблеми на відкритих платформах, а не замовчувати їх.

В сьогоднішніх умовах важливо також проаналізувати, чи відповідають послуги, які надаються громадами, реальним потребам мешканців. «Поняття потреби і послуги – трохи різні речі, і те, що ми всередині самоврядування вважаємо послугами, мешканці з точки зору потреб бачать це по-іншому. Ми живемо в умовах критичної невизначеності, коли не можемо планувати структуровано не те що на 5-10 років – ми не знаємо, що буде завтра. І мені здається, що останні два роки дуже чітко кристалізували, структурували

це громадянське суспільство в тій частині, в якій воно існує, тому що дуже багато на свої плечі взяли люди». Як зазначила Неля Малько, з'явилися реальні лідери, які об'єднали навколо себе інших людей, яким почали довіряти, почали налагоджуватися зв'язки між різними організаціями, інституціями, що дало змогу дуже оперативно вирішувати низку питань.

«Якщо говорити про сьогодні, то мені здається, що місцеве самоврядування має в першу чергу всі свої зусилля покласти на допомогу фронту. Ми в критичній ситуації. Мають бути забезпечені найнеобхідніші потреби: система освіти, соціальні потреби, функціонування критичної інфраструктури тощо, все решта має бути орієнтоване на фронт – це наше виживання. Ремонти адмінбудівель і сквери зачекають», – наголосила директорка Асоціації органів місцевого самоврядування Чернівецької області. Зараз, підкреслила вона, працює дуже багато донорських структур, тому для низки потреб варто залучати саме грантові кошти, залишивши певну суму на співфінансування проектів. Є благодійні фонди, які закривають потреби тут і зараз, водночас є структури, які приходять з ресурсом на підтримку підприємництва, розвиток якихось інших сфер – це треба використовувати. Потрібно працювати у цьому напрямку, готувати людей, які можуть писати проекти.

Точково на рівні громад працює також багато громадських організацій, які задовольняють низку потреб місцевих мешканців швидше, ніж це могли б зробити місцеві органи влади. Тому така співпраця повинна налагоджуватися, люди, які активні в громадському секторі – це також ресурс, людський капітал, який місцевому самоврядуванню не можна втратити, який треба зробити своїм союзником, адже в подальшому ці лідери можуть прийти у місцеве самоврядування і працювати там.

Важливою, підкреслила Неля Малько, є також якісна комунікація: місцевому само-

врядуванню треба чути думку мешканців, слухати неприємні речі, відповідати на запитання, чесно говорити, що на окремі з цих запитань поки немає відповіді – це те, над чим сьогодні потрібно думати, працювати і що допоможе сформувати довіру людей до влади.

За словами Ігоря Баб'юка, координатора партнерства «Український Народний Дім в Чернівцях», питання постають дійсно складні, але на них є відповіді. Щоб зрозуміти, якою повинна була би бути завершена реформа, зокрема на вторинному рівні, потрібно повернутися до концепції реформування місцевого самоврядування від 1 квітня 2015 року, де чітко зазначено, що вторинний рівень мав би відповідати за технічну освіту, сімейні форми виховання, вторинну медицину, до яких не всі громади мають доступ. Третій рівень – система префектур – повинні відповідати тільки за координацію таких державних структур як центр зайнятості, служба надзвичайних ситуацій тощо і за контрольні функції над прийнятими рішеннями органів місцевого самоврядування. Водночас, зауважив Ігор Баб'юк, якби все існувало так, як мало бути, то під час військового стану замість місцевого самоврядування була б чітка військова адміністрація до рівня сіл. Тому на сьогодні позитивом є те, що на рівні громад депутати місцевих рад збираються, приймають бюджети, ухвалюють необхідні рішення. Також, додав він, під час війни у багатьох громадах почали дуже тісно взаємодіяти місцеве самоврядування і громадські організації, за цей період спостерігається зростання активності і сталості в громадському секторі. Вже є громадські організації, які самостійно оперують грантовими коштами – у Глибоці, Вижниці, Усть-Путилі, Новоселиці, Хотині, Сокирянах, багато з них уже самостійно реалізують різні проекти. Тому зараз треба мотивувати органи місцевого самоврядування, щоб максимально розвивати громадський сектор, хоча це теж непросто, адже під

час військового стану практично усі механізми громадської участі – громадські слухання, загальні збори за місцем проживання, публічні консультації обмежені. У цьому випадку варто зосереджуватися на неформальних методах взаємодії з громадським сектором, вирішувати поточні питання, шукати додаткові ресурси, уникаючи певних політичних речей. Війна, зазначив Ігор Баб'юк, принесла із собою не лише централізацію, а й брак спеціалістів, адже багато з них пішли у лави ЗСУ. У той же час громади мають потребу у розробці стратегій, планів розвитку, проектів. Допомогти їм у цьому можуть експерти на рівні області, громадські організації, які мають таких фахівців, інші громади, які активно працюють у цьому напрямку і мають досвід. Тому, за словами експерта, потрібно організувати таку координацію і тісну співпрацю і діяти там, де є можливість щось покращити, змінити і допомогти.

Христина Марчук, начальник управління з питань стратегічного планування Департаменту регіонального розвитку Чернівецької ОВА, зауважила, що незважаючи на умови війни, децентралізація на певних рівнях має продовжуватися: «Нещодавно профільним міністерством була презентована дорожня карта децентралізації, і це великою мірою зумовлено тим, що є зобов'язання перед Радою ЄС, Єврокомісією, Європарламентом про те, що ми маємо навіть в умовах війни удосконалювати систему самоврядування і працювати над тим, щоб громади ставали більш спроможними, працювати з

європейськими фондами, розбудовувати партнерство міст, мати навички проектної діяльності, стратегічного планування – це всі ті позитивні практики і принципи, за якими ми прийшли в Європейський Союз. Коли ми вже на порозі, ми маємо бути готовими перейти цей поріг». Як пояснила Христина Марчук, у Міністерстві розвитку громад, територій та інфраструктури за участі представників ЄС постійно відбуваються наради, зустрічі, дискусії, працюють робочі групи. Останні місяці реформа децентралізації була у фокусі уваги європейських партнерів, і дорожня карта, з якою можна ознайомитися на сайті міністерства відновлення, говорить, що все ж таки напрацьовуються наступні кроки щодо її впровадження, розмежування повноважень та інших питань. Громадам дійсно передано багато повноважень, з якими складно впоратися через відсутність фінансового ресурсу та кадрів, тому насамперед потрібно визначати потреби населення, адже громади відрізняються одна від одної, і потреби їх відрізняються також. Має бути розбудова такої спроможності і завершення чіткого розподілу повноважень саме за європейським принципом субсидіарності. Також серед завдань – посилення фінансової спроможності громад, для чого вже розробляються відповідні законопроекти, врегулювання окремих питань територіального устрою, формування професійної служби в органах державної служби і місцевого самоврядування, розвиток форм прямого народовладдя.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКІ ГРОМАДИ НА БУКОВИНІ ОБМІНЯЛИСЯ ДОСВІДОМ ІЗ ГРОМАДАМИ-ПАРТНЕРАМИ ПРОГРАМИ USAID

Представники Софіївської та Зеленодольської громад Дніпропетровщини побували в гостях у чернівецьких громад-партнерів – Хотинської та Вижницької, щоб обмінятися досвідом надання житлово-комунальних і медичних послуг. Візит організувала Програма USAID DOBRE.

Хотинська територіальна громада, заснована п'ять років тому, уже вдруге стала партнером Програми USAID DOBRE. Тут реалізували шість спільних проєктів, за якими громада отримала допомогу на загальну суму майже 180 тисяч доларів, а також триває підготовка до втілення нових ідей.

Керівники комунальних підприємств громад Дніпропетровщини мали змогу побачити, як їхні колеги в Хотині надають своїм мешканцям житлово-комунальні послуги, а також познайомитися із місцевими головами об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Їхній досвід був цікавим і корисним для гостей, адже ні в Софіївській, ні в Зеленодольській громадах ОСББ не створені, управителі не призначені. Хотинські керівники ОСББ зазначили, що ключову роль при створенні таких об'єднань повинна відігравати місцева влада, налагоджуючи зв'язок із ініціативними мешканцями та надаючи консультативну підтримку, в тому числі при підготовці проєктів документів.

«У межах Програми USAID DOBRE за компонентом покращення послуг ми навчаємо громади правильно визначати пріоритети, планувати, відслідковувати результати, отримувати зворотній зв'язок щодо послуг і, звичайно, фінансуємо проєкти, – розповіла фахівчиня з управління проєктами Програми USAID DOBRE Євгенія Велегура. – Коли громади будують горизонтальні зв'язки та діляться набутим досвідом одна з одною – це вже сталі результати роботи Програми».

Представники громад Дніпропетровщини також оглянули комунальну техніку, яку Хотинська громада отримала завдя-

ки міжнародному партнерству. Така допомога дає змогу розширити перелік послуг та поліпшити їх якість. Наприклад, зараз у громаді працюють над створенням комунального підприємства для організації муніципальних перевезень.

Вижницька територіальна громада теж уже вдруге стала партнером Програми USAID DOBRE та реалізувала в цій співпраці п'ять проєктів. Загальний внесок від DOBRE в розвиток громади склав майже 185 тисяч доларів.

«Торік представники нашої громади побували в Софіївській громаді для обміну досвідом у межах Програми USAID DOBRE, – розповів заступник Вижницького міського голови Сергій Колотило. – Вони були в захваті від тамтешніх шкіл, і зараз ми в себе також модернізуємо шкільні харчоблоки та їдальні, як це побачили в колег. Сподіваємося, що Софіївська та Зеленодольська громади теж отримали в нас цікавий для себе досвід».

У Вижницькій громаді гості з Дніпропетровщини мали змогу побачити, як працює система автоматичного управління освітленням, що була впроваджена з допомогою Програми USAID DOBRE. Вижницька громада в цьому проєкті забезпечила встановлення 29 модулів автоматичного управління, а Програма закупила електрогідравлічну автовішку на шасі.

«Таку систему автоматичного управління корисно було би запровадити і в Софіївській громаді. Наразі ми маємо близько 43 ліній електропередач, але наше освітлення вмикається в ручному режимі», – поділився враженнями інженер КП «Софіївське» Олександр Кучерявенко.

Окремо учасники зустрічі приділили увагу обговоренню послуги водопостачання та водовідведення, оскільки вона є пріоритетною як для Вижницької, так і для Софіївської та Зеленодольської громад, які постражда-

послуги водопостачання разом із Програмою USAIDDOBRE та планує в майбутньому з користю для громади використовувати джерела з лікувальною водою, що знаходяться на її території.

«Дуже сподобалися локації для відпочинку та культурного дозвілля, облаштовані в громадах. Ми побували в дендропарку, скейт-парку, різних музеях - все це справило на нас незабутнє враження. Хотілося б організувати щось подібне у своїй громаді», – розповіла директорка КП «Зеленодольський міський водоканал» Наталія Накрапас.

Окрема гордість буковинських громад-партнерів – їхні медичні заклади. Керівники комунальних закладів приймаючих громад акцентували увагу на індивідуальному підході при роботі з кожним пацієнтом як у первинній, так і у вторинній медицині, якісні умови надання послуг та розумний підхід при розподілі коштів на розвиток.

Обидва медичні заклади Хотинської громади активно залучають грантові кошти, співпрацюючи з міською радою. Лікуватися до них приїжджають пацієнти не тільки з Чернівецької, а й із Тернопільської та Хмельницької областей. Як зазначила головна лікарка КНП «Хотинський центр

первинної медичної допомоги» Тетяна Солодка, їхні сімейні лікарі мають 38 тисяч укладених декларацій, тоді як у Хотинській громаді проживають лише 17 тисяч мешканців. Керівництво закладу дбає про гідні умови роботи та оплату праці своїх працівників, а також про залучення молодих фахівців. Троє лікарів-інтернів зараз проходять практику в центрі первинної допомоги та планують тут залишитися працювати.

У Хотинській багатoproфільній лікарні діють 11 стаціонарних та 7 амбулаторних відділень, і лише за перше півріччя цього року тут зафіксовано близько 192 тисяч звернень пацієнтів.

Схожа ситуація й у Вижницькій громаді, в якій із лікарями центру первинної медичної допомоги укладено на 20% декларацій більше, ніж загальна кількість мешканців. За словами головного лікаря Дмитра Паламарюка, окрім 5 пакетів медичних послуг, тут надаються й чотири види платних. Наприклад, у закладі працює кабінет косметології і дерматології, в якому надаються послуги різних видів масажу, видалення татуювань та ліфтингові процедури для обличчя.

Тетяна Вербицька, координаторка з

БУКОВИНА СТАЛА ОБЛАСТЮ-ПАТРОНОМ ХЕРСОНЩИНИ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ ПІД ПОСТІЙНИМ ПРИЦІЛОМ РОСІЙСЬКИХ ВІЙСЬК

Після деокупації правобережжя ця частина області пережила понад 13 тисяч обстрілів, по вільній Херсонщині росіяни випустили 54 тисячі снарядів, які забрали чимало життів. Внаслідок підриву Каховської ГЕС було затоплено 600 квадратних кілометрів території Херсонської області. Фактично підтоплено – 48 населених пунктів. Офіційно відомо, що внаслідок цього теракту загинули 10 людей, 20 отримали поранення та 42 зникли безвісти (у тому числі 7 дітей).

Аби допомогти херсонцям пережити важкі часи та відновити зруйновані міста й села, шефство над степовим краєм взяли 15 регіонів України, серед яких і Буковина. Бригади з нашої області відновлюють пошкоджене житло та соціальні об'єкти. З наших громад у постраждалі населені пункти доправлено тонни гуманітарної допомоги –

теплий одяг, ліки, їжу, питну воду та ін.

Неодноразово поїздки у Херсонську область здійснював голова Чернівецької обласної ради Олексій Бойко, депутати та працівники апарату. Окрім гуманітарної допомоги, вони привозили генератори та необхідні медикаменти для обласних закладів охорони здоров'я, а також доправляли спецтранспорт.

У вересні депутати Херсонської обласної ради ухвалили звернення з висловом Подяки Українському народові, Президенту України та Збройним Силам України за боротьбу, допомогу та підтримку незламної Херсонщини. Вони подякували кожному українцеві за те, що поруч у цей буремний час.

Джерело: <https://bukrada.gov.ua/novyny-ta-publikacii/bukovina-stala-oblastyu-patronom-xersonshhini-yaka-perebuvaeye-pid-postijnim-pricilom-rosijskix-vijsk/>

ВЕЛИКОКУЧУРІВСЬКА ГРОМАДА ПРОДОВЖУЄ ОБЛАШТОВУВАТИ МАЙСТЕРНЮ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МІСЦЕВОЇ МОЛОДІ ТА ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Великокучурівська громада продовжує реалізацію проекту «Об'єднання громад – задля сталого економічного зростання (ConCom4EG)», за підтримки ЄС в межах Ініціативи «Мери за економічне зростання», який реалізується Агенцією розвитку громад Буковини, та отримала вишивальну швейну побутову машинку до раніше отриманого професійного швейного обладнання, щоб облаштувати майстерню для професійного навчання місцевої молоді, вимушених переселенців. Про це йдеться на сторінці громади у Facebook.

Метою проекту є посилення економічної спроможності територіальних громад Чернівецької області через реалізацію заходів планів Місцевого економічного розвитку.

Основні цілі проекту – створення інституційних та матеріально-технічних передумов для професійного зростання молоді

та розвитку молодіжного підприємництва в територіальних громадах та покращення якості управління ресурсами в громадах Чернівецької області.

Джерело: https://www.facebook.com/p/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%87%D1%83%D1%80%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%A1%D0%A2%D0%93-100063290882788/?paipv=0&eav=AfYR4C6TObX1EEsfjAoJgU9HfE5Tf_nQz18Bpen3l1Dwq88f61MNUvb4OIRmIXYaFZU&_rdr

У ВЕЛИКОКУЧУРІВСЬКІЙ ГРОМАДІ ЗАПРОВАДИЛИ НОВУ ВІДЕОРУБРИКУ «ЩОМІСЯЧНИЙ ЗВІТ ПРОРОБЛЕНОЇ РОБОТИ»

За словами голови громади Василя Тодеренчука, ця рубрика має стати джерелом інформації для мешканців, а платформою для спілкування та обміну ідеями.

«Наша громада активно рухається в напрямку розвитку, діджиталізації. Ми ставимо перед собою чіткі завдання щодо забезпечення повної прозорості та відкритості своєї роботи, доступу до публічної інформації, подання достовірної інформації про важливі події в нашій громаді», - зазначив Василь Тодеренчук.

Серед актуальних подій листопада голова Великокучурівської громади назвав створення комунального підприємства, яке займається вивезенням побутових відходів, вуличним освітленням, підсипанням доріг та іншим питаннями. Мешканців громади він закликав укласти договори щодо вивезення сміття вчасно сплачувати за послуги, адже це відповідальність за чисте довкілля. Завдяки програмі DOBRE та за співфінансування

громади проводиться закупівля баків для вивозу побутових відходів.

Друга важлива подія – це придбання шкільного автобуса для Годилівського закладу середньої освіти. Також облаштовуються укриття у школах сіл Годилів та Снячів за рахунок коштів державного та місцевого бюджету. Будівельні роботи планується завершити до нового року – це дасть можливість навчальним закладам перейти із січня на навчання в очному режимі.

Василь Тодеренчук також подякував усім релігійним конфесіям, приватним підприємцям, мешканцям громади, благодійним організаціям, волонтерам, землякам з-за кордону, які допомагають у придбанні необхідних речей для фронту.

Голова громади запросив усіх небайдужих ставити запитання у коментарях під відео, вносити пропозиції щодо роботи сільської ради та громади загалом, а також та долучатися до вирішення питань.

УСТЬ-ПУТИЛЬСЬКА ГРОМАДА ОТРИМАЛА ОБЛАДНАННЯ, ЯКЕ ДАСТЬ ЗМОГУ ПРАЦЮВАТИ В УМОВАХ ВІДКЛЮЧЕННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Майже на 250 тис.грн. отримала обладнання від програми DOBRE Усть-Путильська територіальна громада. Проект був спрямований на подолання наслідків енергетичної кризи, яку громада відчула минулої зими. Так, 3 ноутбуки та 2 інвенторні генератори будуть використані, щоб не припинити роботи ради, адже у ЦНАП щодня надаються 30- 40 адміністративних послуг населенню, які немає змоги надати під час відключення світла.

Свердловинний насос на 2,2 кВт встановлений для забезпечення питною водою Розтоківський заклад дошкільної освіти. Двома портативними зарядними станціями потужністю 600 вт підсилені Пункти незламності у Розтоках та Усть-Путилі. Додатково на кожен старостат передані комплекти: драбина, бензопила та подовжувач.

Проект ERP реалізований в рамках Програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE), що виконується міжнародною організацією Глобал ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID)»

Джерело: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100025821888553>

ВІСІМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД БУКОВИНИ ОТРИМАЮТЬ ДОДАТКОВУ ДОТАЦІЮ З ДЕРЖБЮДЖЕТУ НА ЗАГАЛЬНУ СУМУ 11,9 МЛН

Як інформує Чернівецька обласна військова адміністрація, вісім територіальних громад Буковини отримають додаткову дотацію з Держбюджету на загальну суму 11,9 млн грн. Йдеться про Клішковецьку, Чудейську, Конятинську, Селятинську, Вікнянську, Герцаївську, Сучевенську та Горішньошеровецьку громади.

Зокрема, Уряд затвердив розподіл додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам за результатами темпів надходжень податку на доходи фізичних

осіб у IV кварталі 2023 року.

Дотаційні кошти спрямовані на перерахування реверсної дотації до державного бюджету відповідним місцевим бюджетом, а також на вирівнювання диспропорцій у місцевих бюджетах, які виникли у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації.

З початку дії механізму компенсації, таку додаткову дотацію отримали 31 місцевий бюджет Чернівецької області на загальну суму 117 млн грн.

ЧЕРНІВЦІ ТА ТУРЕЦЬКИЙ ІЗМІР СТАЛИ МІСТАМИ-ПОБРАТИМАМИ

Міський голова Чернівців Роман Клічук та мер Ізміру Tunç Soyer підписали Угоду про побратимство, що на міжмуніципальному рівні посилюватиме міждержавну співпрацю України та Туреччини. Про йдеться на сторінці Чернівецької міської ради у Facebook.

Ізмір - третє за розмірами місто Туреччини, має величну культуру і традиції, потужний економічний, бізнесовий та культурний потенціал.

«Це новий етап відносин між нашими містами, який відкриває безліч можливостей

для співпраці та взаємовигідного обміну досвідом. Плануємо взаємодіяти у сферах культури, освіти, медицини, спорту, туризму та налагодження турецько-українського бізнесу. Чернівці відкриті для співпраці та залучення інвестицій», - зазначив Роман Клічук.

Встановлення партнерства відбулось завдяки сприянню Посольства України в Турецькій Республіці, Генерального консульства України в Стамбулі, Клубу підприємців Буковини.

ВИЖНИЦЬКА МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ТА КОМУНА МІЛІШІВЦІ СУЧАВСЬКОГО ПОВІТУ РУМУНІЇ ПІДПИСАЛИ УГОДУ ПРО СПІВРОБІТНИЦТВО

Передбачається, що сторони співпрацюватимуть в багатьох сферах, зокрема: промисловості, сільського господарства, освіти та охорони здоров'я, культури, туризму, спорту, екології, розвитку бізнес-середовища, безпеки тощо, - інформує Чернівецька обласна рада.

Восени мер комуни Василь Караре побував з робочим візитом на Вишниччині, після цього протягом декількох місяців тривали перемовини щодо можливих галузей для співпраці між двома регіонами.

Відтак, делегація з Буковини у складі го-

лови Вишницької районної ради Михайла Андрука, Вишницького міського голови Олексія Чепіля та депутата райради Олексія Труфіна відвідала з аналогічним візитом румунських колег.

Зокрема, посадовці ознайомилися з особливостями роботи мерії комуни, оглянули визначні для регіону пам'ятки культури та мистецтва. Також вони обговорили концепцію спільного проекту в галузі безпеки, який планується подавати на розгляд спільної операційної програми Interreg NEXT Румунія-Україна.

ЄВРОПЕЙСЬКА РАДА ПРИЙНЯЛА РІШЕННЯ ПРО ВІДКРИТТЯ ПЕРЕГОВОРІВ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ В ЄС

Європейська Рада ухвалила висновки Ради ЄС щодо розширення. На основі представленої Європейською Комісією пакета розширення від 8 листопада 2023 року, Європейська Рада, серед інших прийняла рішення відкрити переговори про вступ України до ЄС, ухвалене в Брюсселі 14 грудня. Як заявив міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, членство України в ЄС – це безпека і процвітання всієї Європи. Ніщо не зупинить нашу державу на її шляху до вступу в Європейський Союз.

«Ми вдячні нашим партнерам, які сприяли ухваленню цього важливого рішення. Очікуємо на якнайшвидший початок підготовки Європейською Комісією мандату на переговори та аналітичної оцінки українського законодавства (скринінгу).

МЗС України також вітає досягнення на саміті принципового рішення про створення Українського фонду (Ukraine Facility) розміром 50 млрд. євро на 2024-2027 роки. Це чіткий сигнал, що фінансова підтримка України з боку Євросоюзу продовжиться. Очікуємо на завершення всіх необхідних юридичних процедур в січні 2024 року, які дозволять якнайшвидше отримати відповідне фінансування.

50 млрд. євро, що будуть виділені Євросоюзом для України, спрямовуватимуться, зокрема, на підтримку макроекономічної стабільності, відновлення та модернізацію нашої держави, а також прискорення інтеграції в ЄС.

Важливим також стало погодження 12-го пакету санкцій ЄС проти РФ. Україна давно працювала разом із партнерами над новим європейським санкційним пакетом, який сприятиме закриттю для Росії лазівок для обходу санкцій, а також зменшуватиме можливості подальшого фінансування російської воєнної машини.

Вітаємо зобов'язання ЄС та його держав-членів і надалі задовольняти нагальні

військові та оборонні потреби України, зокрема через Європейський фонд миру (EPF) та Місію військової допомоги ЄС, а також через двосторонню допомогу держав-членів.

Закликаємо ЄС якнайшвидше затвердити новий восьмий транш допомоги в межах Європейського фонду миру. Підтримуємо пропозицію Європейської Ради прискорити роботу над реформуванням EPF та збільшенням його фінансування для якнайкращого задоволення військових потреб України.

Сподіваємось також на швидке узгодження механізму використання російських заморожених активів для відновлення України, а також їхнє спрямування на потреби України, зокрема через Ukraine Facility», – йдеться на сайті Міністерства закордонних справ України.

15 грудня на підсумковому засіданні Конгресу місцевих та регіональних влад при Президенті України Володимир Зеленський зазначив:

«Наступного року маємо опрацювати разом із Євросоюзом предметні деталі, рамки для переговорів і почати процес повної інтеграції державних інституцій, правових норм і реалій життя до стандартів Євросоюзу. Це не лише законодавча робота щодо законів і правил, а й робота щодо реалій нашого життя, які мають бути такими, щоб справді відчувалося, що Україна готова до вступу. Це спільне завдання всіх в Україні, хто працює в системі державної влади та місцевого самоврядування».

СЕРГІЙ ГАКМАН,

заступник директора
Чернівецького регіонального
центру підвищення кваліфікації,
кандидат історичних наук

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ І СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ РУМУНІЇ

12-13 грудня 2023 року в румунському місті Сіная відбувся міжнародний форум «Відбудова України: Стратегічна роль Румунії». Його проведення продиктоване тим, що країни Європи вже розглядають питання післявоєнної відбудови України, і цей факт означає, що питання, перемаже Україна, чи ні, навіть не обговорюється. Не відбудовується країна, яка ще може бути зруйнована, адже мова йде про вкладання коштів. В цій ситуації з'являється певний діалог щодо того, яке може бути місце Румунії у відбудові України.

Форум мав досить високий фаховий рівень, на ньому були присутні представники різних міністерств та відомств України і Румунії. У відкритті взяли участь прем'єр-міністри обох країн – Денис Шмигаль та Марчел Чолаку, які виступили зі стратегічними промовама. Розмова стосувалася різних галузей та різних аспектів інтеграції і була дуже плідною. В рамках форуму працювало багато тематичних панелей, зокрема з питань основних викликів у реконструкції України, захисту індустрії, архітектурних об'єктів, інвестування приватного капіталу у відбудову України, викликів вільній навігації у Чорному морі, продуктової безпеки, енергетичних можливостей північно-західного чорноморського регіону. Йшлося також про роль дипломатії та переговорних процесів, значення транскордонних зв'язків для відбудови України тощо. Захід організовано «New strategy Center» за підтримки уряду Румунії, що говорить про зацікавленість держави подібною політикою.

Як показали події останніх двох років, після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну Румунія виявилася однією з найбільш дружних, причому послідовно дружних для нас країн. Це надзвичайно важливо і в контексті наших перспектив щодо членства в Європейському Союзі. Зазначу, що форум якраз співпав із голосуванням про початок переговорного процесу щодо вступу України до ЄС. Безумовно, нам ще далеко до ЄС, і ми маємо це тверезо усвідомлювати, але ми допущені до переговорів, а це означає, що нам, принаймні, дали шанс. Перед нами будуть ставитися серйозні завдання, які ми маємо виконувати, і ці завдання потрібні не лише ЄС, а й нам – для проведення реформ в країні, розвитку демократії. В першу чергу йдеться про подолання корупції, вирішення проблем юстиції, захист прав національних меншин, налагодження партнерства між бізнесом і державою. Тобто це ті речі, які нам потрібні для нормального розвитку країни.

З іншого боку, ми говоримо про необхідність відбудови України. Чи будуть цим займатися наші закордонні партнери? Так, безумовно, але коли мова йде про допомогу, це не означає, що нам просто дадуть коробку з грішми, які ми будемо використовувати або розкрадати. Насправді цей механізм трохи складніший. Як правило, 80% цієї допомоги повертається країні, яка її надає: у вигляді робочих місць, у вигляді податків та інших речей, які розвивають економіку. Швидше за все, відбудова буде

здійснюватися європейськими матеріалами, а їх хтось має виробляти. Реалізовані матеріали, у свою чергу, мають замінюватися іншими. Це означає поштовх для європейських країн. І в цьому випадку Румунія, оскільки вона знаходиться найближче до України, бачить себе певним хабом. В умовах, коли відбувається блокування транспортних коридорів України, Румунія виявилася тим партнером, який допоміг нам із ввезення стратегічного вантажу для подальших воєнних дій, а з іншого боку – із вивезенням експортного зерна, що для України є надзвичайно важливим. Це, безумовно, допомога нам, але водночас майже на 70% зросла і потужність порту в Констанці. Тобто є багато речей, які насправді довготривалі.

Коли румунські партнери говорять про транспорт, то цілком серйозно мається на увазі можливий транспортний коридор по західній частині Чорного моря, тобто по території, наближеній до наших сусідніх країн – біля кордонів Румунії, Болгарії, Туреччини тощо. Також ми говоримо про сухопутні коридори, зокрема необхідність відкриття нових пунктів перетину кордону – і в першу чергу це буде стосуватися Чернівецької області, адже в нас передбачається відкриття двох нових пунктів у її гірській частині. Окрім того, поблизу Білої Криниці планується створення своєрідного сухопутного порту, розрахованого спеціально на вантажний транспорт. Це зможе певною мірою зменшити або взагалі ліквідувати довгі черги на кордоні між Україною та Румунією.

Також дуже актуальним є питання про залізницю. Є спільна ідея про будівництво європейської залізниці до Чернівців і в подальшому до Львова, щоб завантаження чи перезавантаження вагонів відбувалося в обласному центрі, а не на кордоні, адже тут зовсім інші потужності. Не виключається, що цією залізницею в подальшому зможуть користуватися і туристи, адже на сьогодні потяг до трьох годин затримується на кордоні, поки міняють осьові пари з колишніх радянських на європейські – і це приносить багато незручностей для тих, хто подорожує.

Тобто це означає, що країни, які нам допомагають, – нам вірять, вже не сумніваються, чия буде перемога, і одразу будують майбутні

взаємини. Тому зараз маємо сконцентрувати наші зусилля на подолання ворога. Крім того, це надзвичайно важливо в рамках інтеграції як до Європейського Союзу, так і до НАТО. Зараз є проблема, пов'язана із неоднозначним сприйняттям п'ятої статті договору про альянс: якщо прийняти Україну в стані війни, чи не буде це означати, що всі інші країни НАТО одразу стають країнами, які воюють. Але можуть бути і певні компроміси, які просто ще жодного разу не застосовувалися.

З іншого боку – ЄС. Хочемо чи не хочемо, але далі ми вже говоримо не про час – ми говоримо про дії. Перед нами стоять конкретні питання, які ми маємо вирішити, і вони пов'язані саме з європейською інтеграцією України, з приведенням нашої країни до європейських стандартів. І в цьому випадку, коли питають, скільки часу потрібно, то великою мірою все залежить від нашої організаційної спроможності, від того, наскільки швидко ми зможемо це вирішити, наскільки інтенсивно будемо працювати. Якщо ми чітко поставимо собі ці завдання і чітко зрозуміємо, що маємо зробити, то, безумовно, час буде коротший. Якщо замість конкретних кроків будемо весь час про щось мріяти і займатися порожніми обіцянками й заявами, то цей період може бути дуже довгим. Нам дали позитивний сигнал і ми маємо зробити все, щоб потім не було соромно за втрачений шанс.

Важливий момент, який серйозно обговорювався – це інвестиції в країну, яка ще знаходиться у стані бойових дій. Багато людей говорили про те, що для приватного бізнесу у вкладанні інвестицій важливим є приклад держави. Держава має брати на себе ризики і давати певні гарантії. Це, безумовно, створює складнощі для самих держав, але, водночас, спрощує дії приватних осіб, які можуть проявити набагато більшу зацікавленість, якщо буде максимально гарантований внесок капіталів в Україну.

Моє загальне враження від форуму – це те, що він був проведений у позитивній, оптимістичній атмосфері. Навіть проблеми, які на сьогодні постають між нашими державами, розглядалися просто як якась перепона, яку ми вже почали долати і, безумовно, здолаємо, рухаючись далі до Євросоюзу та євроатлантичного простору.

ЗИНОВІЙ БРОЙДЕ,

радник голови
облдержадміністрації,
директор ДНТЦ «Екоресурс»,
кандидат технічних наук

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЧЕРЕЗ МІЖНАРОДНІ ПУНКТИ ПРОПУСКУ НА УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОМУ КОРДОНІ

Синхронне започаткування перемовин з ЄС щодо членства України і Молдови, стратегічного партнерства з Румунією та перегляд стратегії регіональної політики відбувається на зламі підходів до зовнішньої підтримки України у війні та її відродження. Усе це стається на тлі системних змін стану безпеки, енергетики, клімату, продовольчого забезпечення та інших глобальних чинників.

У світлі цих викликів першочергове значення має, з одного боку, пришвидшення розвитку мультимодальних комунікацій з наявними і потенційними партнерами України для забезпечення належного руху людей, товарів, капіталів, інформації, військової мобільності тощо та, з другого – одночасне нарощування транзитної спроможності кордонів та їх «бар'єрності» на шляху небезпек.

В такому контексті взаємодія з Румунією поглиблюється не тільки тому, що ускладнюються відносини з іншими межуючими з Україною членами ЄС і НАТО. Адже інфраструктура кордону з цією країною, що обіймає біля 45% загальної довжини спільних рубежів України з ЄС і НАТО, є найменш розвиненою у порівнянні з іншими сусідами. При цьому, біля означених кордонів нам залишилась у спадок найщільніша в Україні автозалізнична мережа. Саме вона надає

найбільш зручний доступ до обох транспортних коридорів, визначених Єврокомісією 27.07.2022 для спільних євроінтеграційних і євроатлантичних інтересів у зоні Ініціативи Тримор'я (3SI): I – через Закарпаття до Via Carpathia, що оминаючи нашу країну двічі перетинає Карпати, та II – крізь Балтійсько-Середземноморський обхід Карпат «з варяг у греки» через Волинь, Галичину і Буковину [1].

Але, незважаючи на найзручнішу доступність за цими напрямками до усіх спільних стратегічних цілей розширення ЄС і НАТО – від північно-західного Причорномор'я і Туреччини до Західних Балкан – Румунія залишається єдиною сусідкою України, з якою не діють прямі залізничні і авіаційні сполучення ані між Києвом і Бухарестом, ані між жодними центрами межуючих регіонів.

Окремого розгляду потребують також можливості співпраці в енергетичній сфері. Адже поблизу кордону з Румунією знаходиться найпотужніший в Європі Дністровський гідроенергоакумулюючий комплекс та пропускні спроможності північної частини газогону «Богородчани – Ананьїв» у світлі стратегічної переорієн-

тації енергопостачання України, Молдови і значної частини Європи на південні джерела замість російських [2]. Водночас, через кордон з Румунією прямує як сам Дунай, так і його основні притоки: Тиса, Прут і Сірет, які залишаються єдиними в усій зоні Стратегії ЄС для Дунайського регіону (EUSDR), що досі не мають в Україні і Молдові відповідних басейнових планів управління водними ресурсами і ризиками за ключовими Директивами ЄС. Цей перелік можна продовжити [3] також і щодо співпраці в рамках Карпатської конвенції, основна сфера дії якої припадає на Румунію, що через Українські Карпати поєднується з їх північною частиною в Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині та Австрії. Саме тут формуються основні джерела питаної води для значної частини Європи та за останні десятиліття спостерігається найбільший перегрів від глобального потепління серед усіх ареалів компактного проживання людей на земній кулі.

З цих позицій слід розглядати виокремлені у жовтні 2023 року в Спільній заяві Президентів [4] і Меморандумі сумісного засідання урядів України і Румунії [5] «важливість покращення сполучення між Румунією та Україною, зокрема шляхом розвитку наявної транспортної інфраструктури, полегшення перетину кордону та усунення вузьких місць, а також створення нових пунктів перетину кордону» та «розвиток пунктів пропуску через державний кордон України і Румунії та під'їзних шляхів до них, визначення спеціальних проектів, механізмів їх реалізації та залучення джерел фінансування». Слід зазначити, що за принципами, закладеними ЄС ще до Політики Сусідства [6], ці завдання не обмежуються лише великомасштабними проектами, які розглядалися нами у попередніх роботах, зокрема [7]. Проекти мають носити системний характер, поєднуючи територіально-секторальні інтереси на локальному, регіональному, національному

і макрорегіональному рівнях. Тобто розвиток транскордонних транспортних сполучень у поєднанні з розбудовою відповідної прикордонної інфраструктури має інтегрувати потреби і можливості від транс'європейських потоків до місцевих перевезень [8].

Означеним потребам цілком відповідає VII тематична ціль Спільної операційної програми ЄС «RO-UA 2014-2021»: «Покращення доступності регіону, розвиток транспортної та комунікаційної мереж і систем» Пріоритету 3.1. «Розвиток транскордонної транспортної інфраструктури та інструментів ІКТ» і конкретні «дзеркальні» проекти її досягнення шляхом покращення транспортної інфраструктури у прикордонній зоні пунктів перетину кордону МАПП «Шепіт – Ізвоаріле Сучевей» та «Руська – Ульма», які були визначені міжурядовою угодою ще у 1996 році [9] між Чернівецькою областю і Сучавським повітом. За пріоритетами Програми сусідства ЄС ці дзеркальні проекти спрямовано на покращення інфраструктури регіону і модернізацію транспортних мереж, залучення осіб, які приймають рішення на регіональному та національному рівнях обох країн, для підтримки майбутніх проектів відновлення транспортної та прикордонної інфраструктури, а також – прикордонних регіонів обох країн у цілому.

За таких передумов, метою розбудови транспортних систем у карпатській зоні прикордонних територій України і Румунії є сучасне відтворення основ сталого соціально-економічного і просторового регіонального розвитку, закладених у попередні століття в Буковину, як одну з перших «лабораторій» сьогоденної Європи Регіонів [10]. Адже саме після розбудови тут мережі транс'європейських і місцевих сполучень за австрійської доби цей край посідав перед I Світовою війною одне з перших місць в Європі за темпами регіонального розвитку.

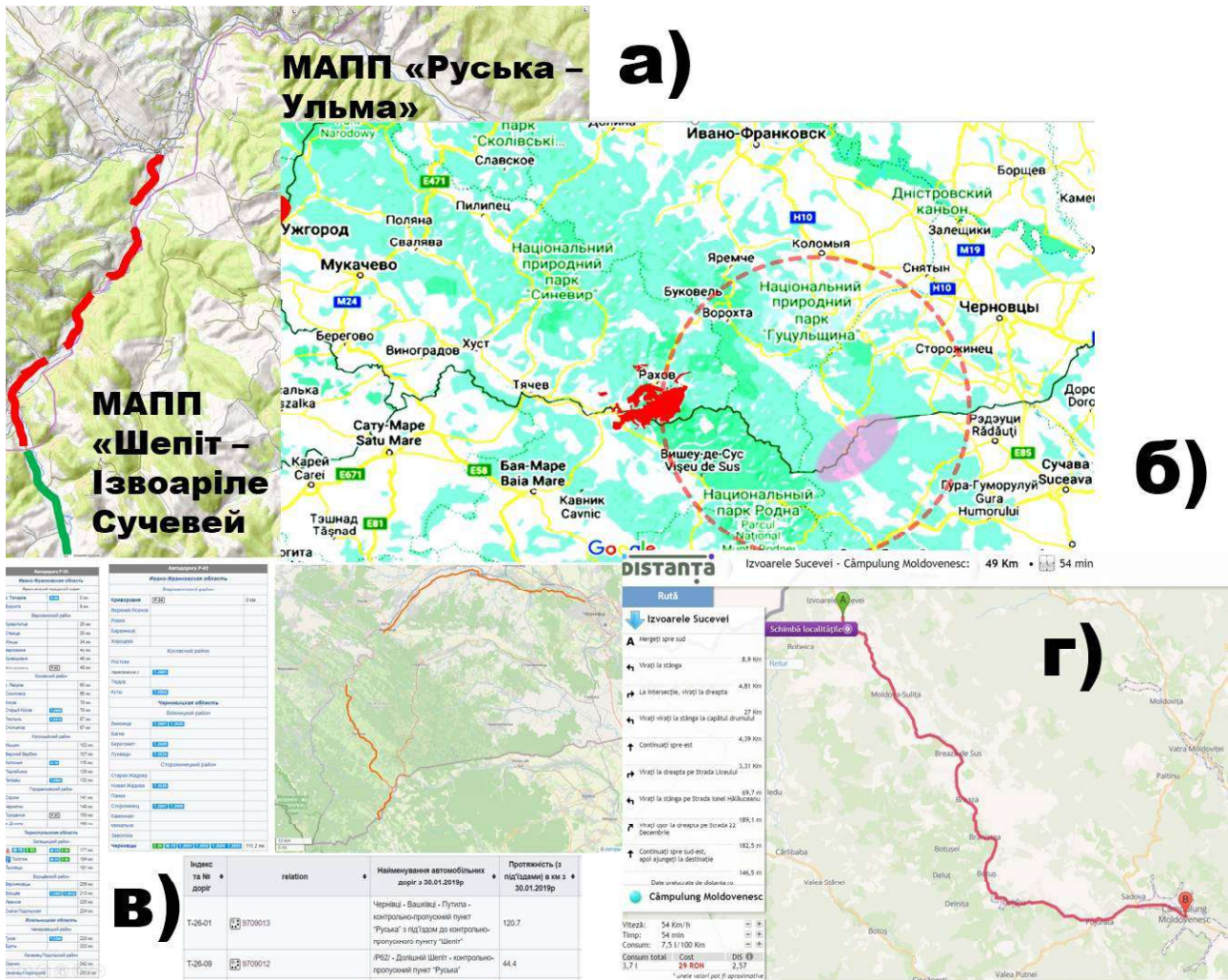

Рис.1 Основні елементи стратегічного бачення:

а) розбудова доріг через МАПП за завершеними «дзеркальними» проєктами; б) ділянка «дзеркальних» проєктів у віддаленій зоні українсько-румунського прикордоння біля географічного центру Європейського континенту; в) система територіальних і регіональних доріг T-26-01, T-26-09, P-24 і P-62 в Україні; г) територіальна дорога DJ175 у

НАRДом обох «дзеркальних» проєктів є будівництво під'їздних доріг до МАПП:

а) в Україні – 2 з 10 км під'їзду до кордону від територіальних доріг T-26-01(яка через регіональну дорогу P-24 виходить на національну дорогу Н-09 до кордонів з Румунією, Угорщиною і Словаччиною у Закарпатті) і T-26-09, що через регіональну дорогу P-62 прямує до Чернівців, зі з'єднанням у такий спосіб через МАПП «Руська –Ульма» також з румунською повітовою дорогою DJ209g Ульма – Вікову де Сус до відгалуження DN2E національної дороги DN2 Бухарест – Сучава – Сірет за міжнародним напрямом Е-85, що, зокрема, з'єднує Бухарест з Чернівцями;

б) в Румунії – 3 км від кордону до з'єднання

у Ізвоаріле Сучевей з румунською повітовою дорогою DJ175 до Кимпулунг Молдовенеск (національна дорога DN17)

Таким чином, узгоджене будівництво доріг і мостів за обома проєктами заклало основу для сучасного системного відновлення інфраструктурної основи сполучень по обидва боки кордону. Адже сьогодні багатівікова зона кордонів між історичними Буковиною, Мармарощиною і Галичиною біля географічного центру Європейського континенту (до якого від Шепота менш ніж 80 км) в басейнах Сірета, Черемоша і Тиси є чи не найбільш віддаленою і депресивною на усю суходутному рубіжі України з ЄС і НАТО, де третина кордону з Румунією припадає на Чернівецьку область, яка межує із

Сучавським, Ботошанським і Мараморським повітами.

Тому вже у перші роки незалежності України науковці 4-х її карпатських областей спрямували сумісні зусилля на

євроінтеграційний сталий розвиток регіону в центрі Європи, що потребує поглибленої транскордонної співпраці усіх 8 країн Карпатського краю [11].

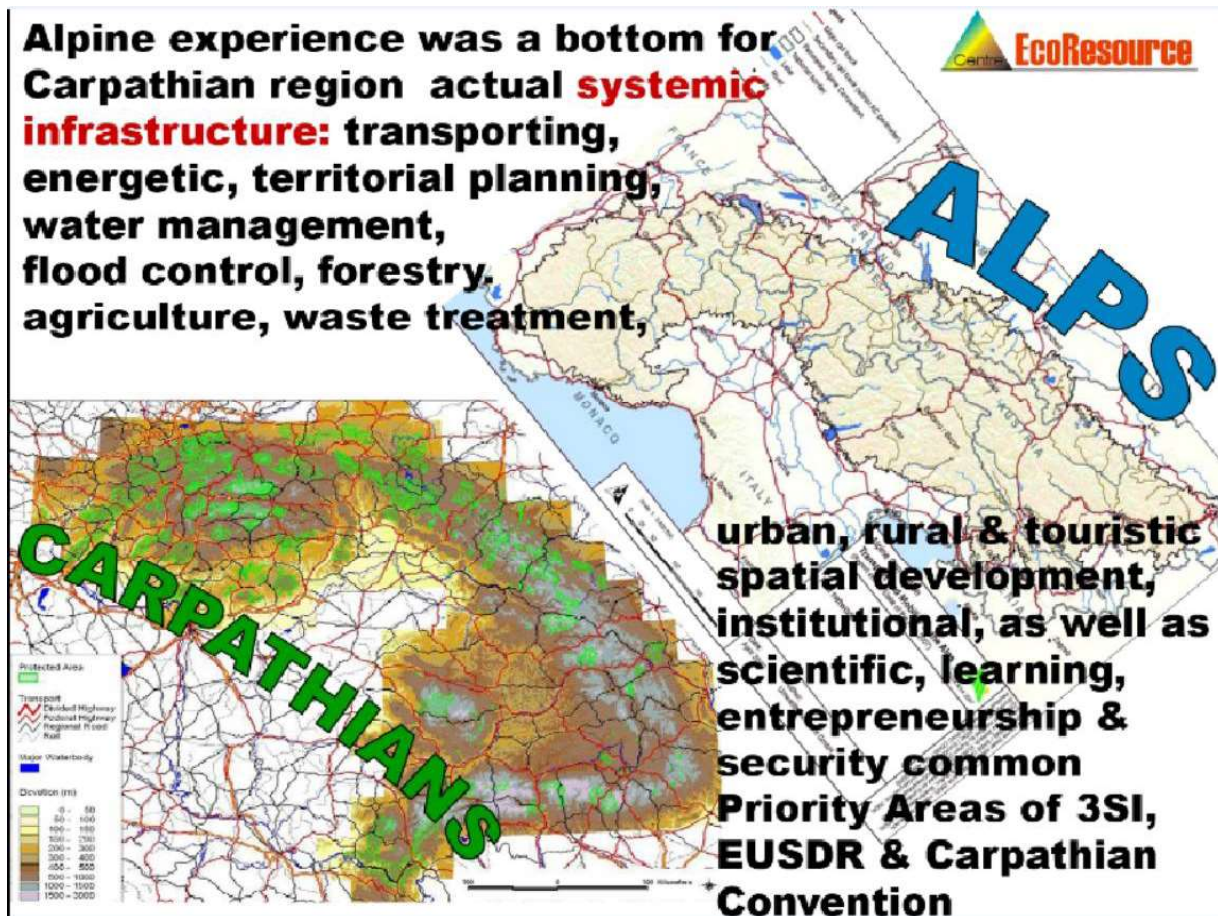

Рис. 2 Застосування Альпійського досвіду для розбудови Карпатського регіону

Наріжним камінем як для вихідних досліджень, так і для розробки нинішньої стратегії є той факт, що розвиток наявних транспортних систем (як і усієї інфраструктурної, соціально-економічної і просторової сфери карпатських країн) був закладений за досвідом і напрацюваннями альпійського регіону. Тривала співпраця з провідними австрійськими урядовими і науково-проектними інституціями в сфері транспорту (зокрема, TINA-Vienna і iC-Consulting) виявила системний характер розвитку міжнародних, національних, регіональних, місцевих і урбаністичних транспортних мереж з чіткою тенденцією максимального концентрування вантажо-пасажирських потоків на рейкових засо-

бах, як найбільш надійних, швидкісних і екологічних.

Подальші спільні зусилля для реалізації цього потенціалу зосередились в рамках Карпатської конвенції, EUSDR, 3SI і у намаганнях вироблення окремої Стратегії ЄС для Карпатського регіону. Однак, через відсутність послідовної координованої транскордонної та внутрішньої взаємодії, попри консолідовані зусилля, спільне бачення і узгоджені рішення не вдалось виробити ані в рамках двосторонньої співпраці з Румунією та іншими країнами ЄС[12], ані щодо Карпатської стратегії[13], ані за державною програмою розвитку Українських Карпат[14].

Рис. 3 Карти залізниць до і після I Світової війни, на яких червоним виділені побудовані та запроектовані ділянки, які були ліквідовані після II Світової війни.

Виходячи з цього, розробка стратегії ґрунтується на важливих попередніх напрацюваннях і тенденціях, які впливали з європейських підходів до розвитку гірських територій. Але, водночас, ці тренди необхідно ретельно вивіряти як на відповідність сучасним реаліям, так і їх актуальну дотичність до започаткованих на 2021-2027 рр. програм ЄС з прикордонного співробітництва та більш потужних інструментів Наступного покоління та Справедливого переходу ЄС, що сьогодні відповідають пріоритетам Зеленої угоди і вимогам забезпечення мобільності населення віддалених територій згідно з Барселонською декларацією міністрів транспорту країн ЄС від 22.09.2023 [19].

Для промоції стратегії її доцільно розглядати, починаючи зі «Шляху Драгоша», оскільки за основними напрямками, що обґрунтовуються нею, ще в середині XIV ст. прийшов з Мараморщини через Карпати напівлегендарний Драгош – засновник історичної Молдови з її першими столицями у Байі на р. Молдова і в Сіреті. (Надалі центр зростання перейшов до Сучави і, востаннє, до Ясс у басейні Прута, де було започатковане формування сучасної румунської держави). Саме за цим шляхом відбувалось формування Молдови, починаючи з Буковини (включаючи тодішню Шипінську землю), звідки були витіснені за Дністер татари, які за століття до того спустошили землі Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.

Необхідність сучасного відновлення

тут транскордонних комунікацій витікає з багатовікового перехрещення у цій зоні сполучень західної-східного «Шовкового шляху» і південно-північних Балтійсько-Середземноморських комунікацій «з варяг у греки». Про це свідчить грамота, надана у 1408 році молдавським господарем Олександром Добрим львівським купцям (що є першою відомою письмовою згадкою про Чернівці), яка визначила митні пости і тарифи на торгових шляхах західно-українських і молдавських земель [20].

У грамоті чітко визначаються основні напрями і конкретні населені пункти торгового руху від Львова і Кам'янець-Подільського через Хотин, Чернівці, Сірет, Сучаву, Молдовіцу, Байю до/з Трансильванії, Угорщини, Бессарабії, Брашова, Бакеу, Тиргу-Тротуш, Ясс тощо. Важливість транспортних сполучень за цими напрямками з особливою наочністю проявлялась також у перманентних війнах на цих, споконвіку прикордонних, територіях, як наприклад, у I Світовій війні при німецько-австрійській окупації Румунії та на лівому флангу «брусиловського прориву».

На ґрунті цих історичних шляхів була закладена основа сучасних транспортних систем Карпатського краю (колишніх скарбових і місцевих доріг, подальшої розбудови залізниць і розташування перших аеродромів перед I Світовою війною) під час австрійської доби з XVIII до початку XX ст.[21] за вже згаданим досвідом і схемами розбудови Альпійського

регіону.

За цих передумов наприкінці I половини XIX ст. вихідний варіант міжнародної залізниці на Буковині передбачав її будівництво через Панку західніше Сторожинця і ближче до Карпат. Але остаточно вплинула на розбудову наявної колії Кримська (Східна) війна 1853-1856 рр., яка мала багато спільних рис із сьогодишньою російською агресією. Тому головний хід між Чернівцями і Сучавою проходить через Глибоку (Адинкату), Дорнешт і Дарманешт, від яких у напрямку зони проекту відходять на захід місцеві дороги і колії та головний хід до Трансільванії через Ватра Дорну – Деж. Ще за часів СРСР на відгалуженні від Дорнешт до Селятина тут діяв місцевий залізничний пункт перетину Руська – Ульяма.

У перші роки незалежності, ще до укладення базового договору України з Румунією 02.06.1997 та низки багатосторонніх і українсько-румунських президентських самітів (зокрема, у Чернівцях в травні 1999 року), разом з ініціюванням пілотного

Єврорегіону «Верхній Прут», в 1996 році вищезгадана міждержавна Угода[9] передбачала розбудову системи наступних пунктів пропуску через українсько-румунський кордон:

- Тересва - Кимпулунг ла Тиса – залізничний транспорт
- Біла Церква - Сігет –
- Ділове - Валя Вишеулуй – залізничний транспорт
- Шепіт - Извоареле Сучевей – пішохідний
- Руська - Ульяма – автомобільний транспорт, пішохідний
- Красноільськ - Вікову де Сус – автомобільний транспорт, пішохідний
- Біла Криниця - Климоуць – пішохідний
- Новий Вовчинець - Вишкауць – пішохідний
- Багринівка - Вікшань – залізничний транспорт, пішохідний
- Порубне - Сірет – автомобільний транспорт, пішохідний
- Дяківці - Раковець – автомобільний транспорт, пішохідний.

Рис.4 Схема кордонів і шляхів сполучень Чернівецької області

Подальший розвиток автодоріг Чернівецької області та формування завдань за ключовими транспортним і безпековим пріоритетами Єврорегіону (та, надалі – EUSDR) відбувались з урахуванням саме цієї особливості регіонального розвитку. Адже Буковина як прикордонний регіон є унікальною в Україні, навіть у порівнянні із Закарпаттям, оскільки всі її нинішні райони виходять на кордон з Румунією і РМ, довжина якого дорівнює відстані від Чернівців до Києва. При цьому основні транспортні шляхи прямують по трьох вищезгаданих транскордонних басейнах Прута і Сірета та Дністра.

Але, після розширення ЄС і НАТО у 2002 році та рішення про вступ до них Румунії і Болгарії, стали проявлятися суттєві відмінності у можливостях системного планування і фінансування розбудови транспортно-прикордонної інфраструктури регіону по різні боки кордону. В ході вироблення комплексних спільних транскордонних проектних ініціатив та після їх опрацювання в рамках офіційних візитів Прем'єр-міністра України до РМ і Румунії, вони були підтримані безпосередньо Президентами країн і WBRD. На цьому тлі, у липні 2003 року на МАПП «Дяківці – Раковець» і «Красноільськ – Вікову де Сус» було узгоджено спільне бачення, яке надалі опрацьовувалось в рамках міжурядової та Президентської комісій і на ряді наступних нарад і засідань, починаючи з Ради Єврорегіону за участі VIP представників урядів трьох країн 29.05.2010, на Порубному 10.06.2010 і до останніх – після зустрічей Прем'єр-міністрів у 2022-2023 роках.

Однак політичні «хитання» в Україні та Молдові під російським впливом, зміни у Румунії та перекриття Бухарестським самітом НАТО у 2008 році інтеграційних перспектив України і Молдови, звели нанівець можливості спільного просторового планування з межуючими країнами розширеного Вишеграду (4+2, включаючи Румунію і Болгарію). При цьому були також відхилені ініціативи з розбудови транскор-

донних транспортних систем, незважаючи на неодноразові намагання, зокрема, при започаткуванні великомасштабних проектів Програми ЄС RO-UA-MD 2007-2013 у 2010 – 2012 роках. Запровадити найбільш потужний інформаційно-комунікаційний засіб ГІС для сумісного проектування і планування досі не вдається, попри всі спільні зусилля на засіданнях Міжурядової українсько-румунської комісії 11.04.2012, створеної нею Спільної РГ з питань транспорту та інфраструктури 17-18 травня 2018 р, з профільними комітетами ВРУ 30.03.2018, а також на міжвідомчих, відомчих і міжнародних заходах та за пропозицією Президента України на засіданні Ради НАТО у Києві 30.10.2019.

Екологічна спрямованість стратегічного бачення визначається геоландшафтними, техногенно-екобезпековими і соціально-економічними особливостями як Карпатського регіону в цілому, так і українсько-румунського прикордоння в транскордонних басейнах Тиси, Прута і Сірета. Для безпосередньої зони проекту визначальне значення має специфіка басейнів головних притоків Прута (річки Черемош) і Сірета (річок Сучава і Молдова)

Орієнтація і геологія Карпат у цій зоні, в комбінації з низкою інших чинників – від макрорегіонального прояву особливостей кліматичних змін до прояву сили Каріюліса у формуванні берегів річок, потребують ретельного врахування при аналізі поточного стану і перспективному плануванні та проектуванні транспортних сполучень.

Особливе значення мають основні положення Транспортного протоколу Карпатської конвенції [22], зокрема, щодо оптимальної розбудови комунікацій, що оминають і перетинають гірські масиви. Такий підхід має принципове значення для розвитку територій, які знаходяться між вищезгаданими транс'європейськими коридорами визначеними Єврокомісією 27.07.2022.

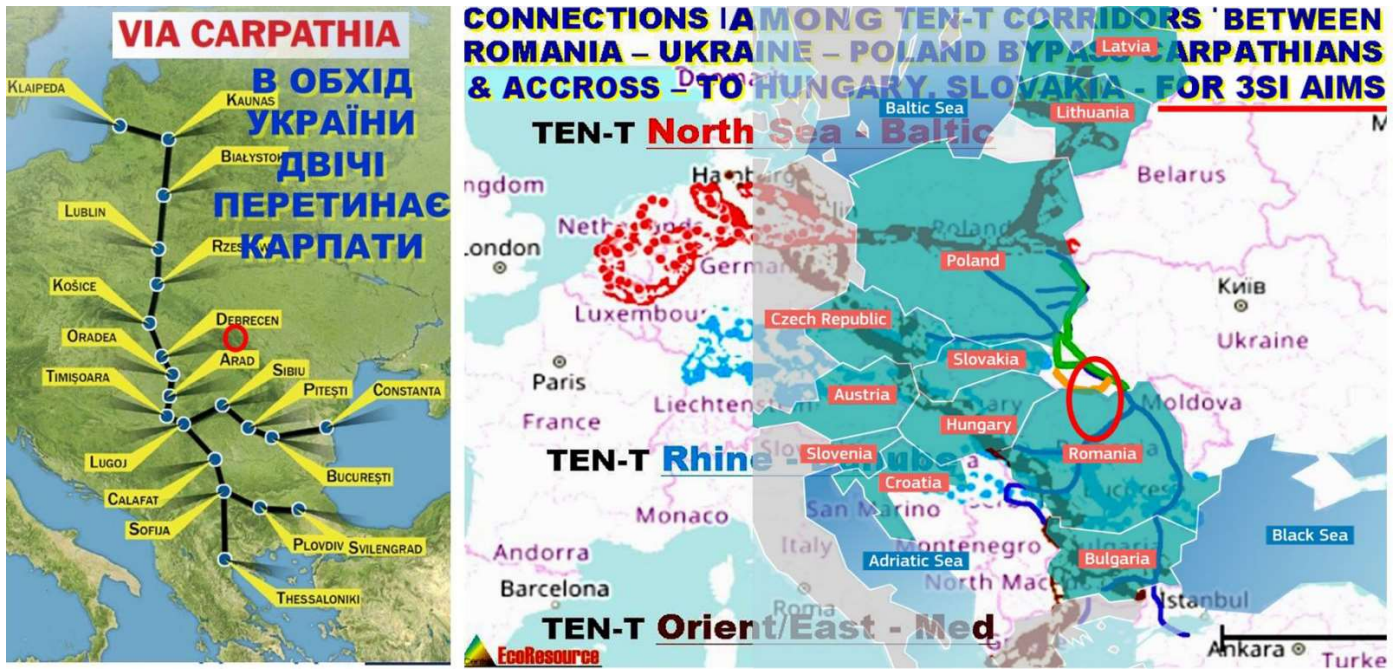

Рис. 5 Зона стратегічного бачення між транс'європейськими коридорами, визначеними Єврокомісією 27.07.2022

Тому базовими для стратегії є сполучення, що з'єднують ці коридори через Карпати від Чернівців – Коломиї до Чопа – Ужгорода та від Сучави до Мараморощини і Трансильванії.

Іншим ключовим екологічно-соціально-економічним чинником є вплив означених сполучень на секторальний розвиток – від

колишньої базової для розбудови місцевих сполучень у регіоні – лісо-деревообробної галузі, до сучасних видів туристично-рекреаційної діяльності. Одним з найбільш наочних проявів цієї значущості є лісові дороги, як невід'ємна складова сталого територіально-просторового розвитку в зоні стратегії, що пропонується.

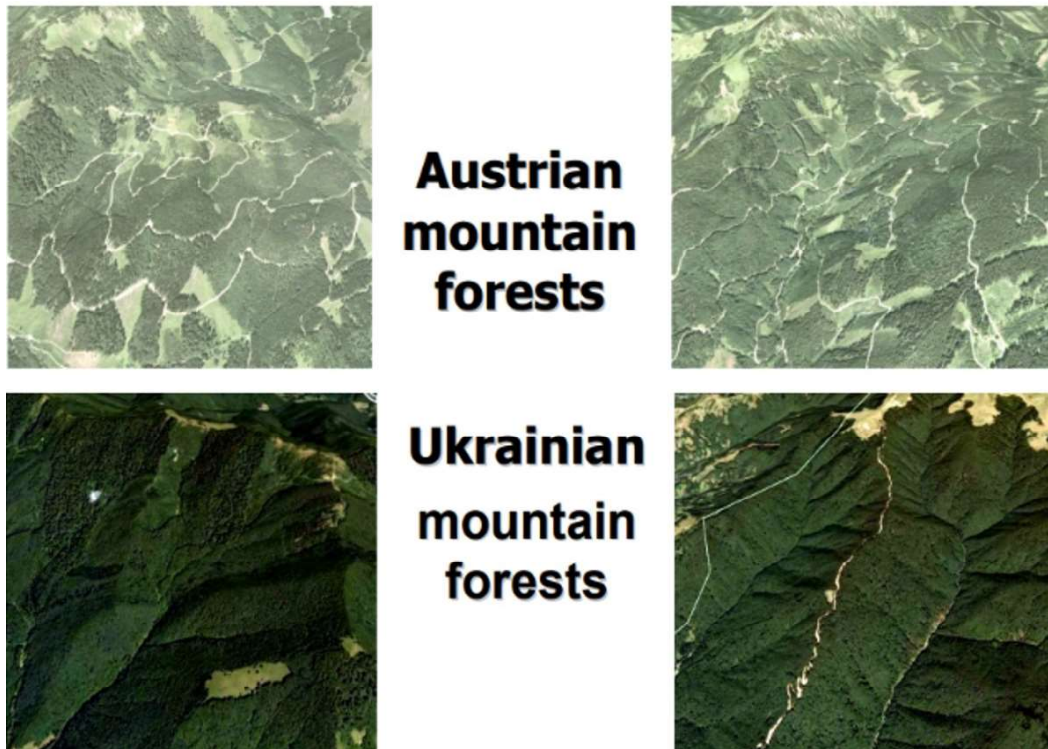

Рис. 6 Перспектива розвитку мережі лісових доріг в Українських Карпатах за альпійським досвідом

Така сукупність передумов дозволяє розглядати цю розробку як складову стратегічного партнерства за Спільною заявою Президентів України і Румунії від 10.10.2023 [4].

На підставі аналізу означеного потенціалу регіонального розвитку і викликів сьогодення із застосуванням таких визнаних інструментів як SWOT-аналіз розвитку межуючих територій [23] і Технологічне передбачення UNIDO (Technology Foresight) [24], на завершальній стадії вищезгаданого

проекту МОБІ, в ході розробки підсумкового Мастер – плану та у прийнятій 09.06.2023 Декларації Асоціації європейських прикордонних регіонів було привернуто увагу до необхідності цілісного підходу до усїєї північної прикордонної зони (більш як 2/3) українсько-румунського кордону, яка охоплює 3 області України від Закарпаття до Буковини та 4 повіти Румунії від Сату Маре до Ботошань у єврорегіонах «Карпатський» і експериментальний «Верхній Прут».

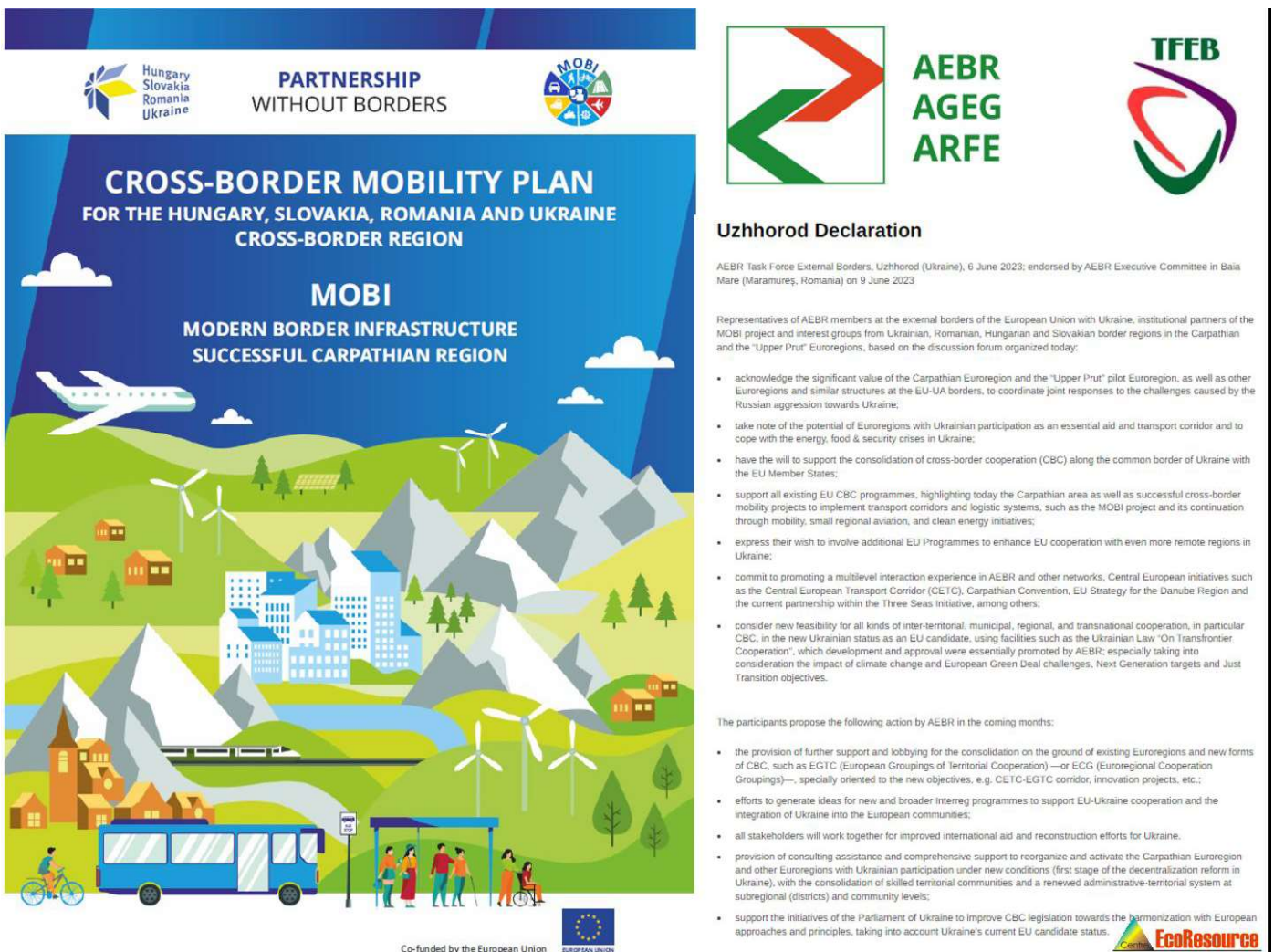

Рис.7 Підтримка стратегічних ініціатив проектом МОБІ та Декларацією АЕБР

Означена на Рис.16 депресивна гірська територія розміром понад 100 км, що знаходиться між двома згаданими транс'європейськими коридорами і відповідними зонами тяжіння до них (на Закарпатті, у Сату Маре і Мараморщині та в Чернівецькій, Івано-Франківській областях і Сучавському, Ботошанському повітах), об-

межена залізнично-автострадами сполученнями:

- з півночі від Чернівців через Коломию – Рахів до Чопа – Ужгорода;
- з півдня від Сучави через Ватра Дорну – Деж до Трансільванії.

Головна причина «закритості» цієї проблемної території в її споконвічній прикордонності. Адже упродовж століть по Білому Черемошу, проходив кордон між Польським королівством і Османською імперією, надалі, за австрійської доби – адміністративний рубіж між Галичиною і Буковиною, а між світовими війнами - кордон між Польщею і королівською Румунією.

Тому, на сьогоденному етапі європейської та євроатлантичної інтеграції, відновлення сполучень лівим берегом річки Сучава вздовж існуючої дороги і колишньої залізниці від Дорнешт – Редеуць через Селятин, Шепіт та Ізвоаріле Сучевей до основних сполучень між Північною Буковиною, Верховиною і Закарпаттям в Україні та Південною Буковиною, Мармарошиною і Бистрицею в Румунії може стати зародком для відродження цієї віддаленої території, відповідаючи вищезазначеним ключовим євроінтеграційним цілям.

Враховуючи збільшення ЄС фінансування програми RO-UA Next за пріоритетом розвитку прикордоної інфраструктури, реально перспективною на найближчі роки має стати завершення реконструкції перехрестя Шепіт – Ізвоаріле Сучевей для сполучень як через українські гірські Вижницький і Верховинський райони Чернівецької та Івано-Франківської областей територіальними дорогами Т-26-01 і Т-26-09 до існуючих регіональних доріг Р-24 та Р-62 (Рис.1в), так і по румунській регіональній дорозі DJ175 (Рис. 1г) до Кимпулунг Молдовенеск на основному шляху між повітами Сучава, Марамуреш і Бистриця.

Колишня Комісар ЄС Д.Хюбнер визначила румунську частину цієї зони як одну з найбільш проблемно-депресивно-віддалених вже на момент вступу Румунії до ЄС, а її транскордонний розвиток – єдино можливим шляхом розв'язання зазначених проблем.

Тому головним завданням стратегії є послідовне транспортне «наповнен-

ня» означеної зони (біля 7 тис. кв. км), окресленої автозалізничними ними вузлами у Чернівцях, Коломиї, Делятині, Валя Вишеулуй, Борші, Кимпулунг Молдовенеск, Сучаві, Дорнешт, Глибоці, а також аеропортами, яке:

- забезпечить істотне покращення внутрішньої та транскордонної мобільності для населення, бізнесу, туристично-рекреаційної та інших видів діяльності у єврорегіонах «Карпатський» та пілотний «Верхній Прут», сприяння яким передбачені Карпатською конвенцією, Стратегією ЄС для Дунайського регіону, Ініціативою Тримор'я та низкою дво- і багатосторонніх угод і рішень;

- через вищезазначені територіальні сполучення, і відновлені автомобільні пункти пропуску відкриє найкоротший доступ по регіональних Р-24 і Р-62 та національних Н-09, Н-10 дорогах в Україні та по вищезгаданих регіональних і національних (DN2, DN17, DN18) дорогах Румунії до головних транс'європейських шляхів сполучень Е-58, Е-81, Е-85 та М-06 і М-19 в Україні;

- з одночасним спрямуванням територіального розвитку окремих громад і усього означеного транскордонного субрегіону на найбільш стійкий напрям соціально-економічної і просторової розбудови, що найбільш відповідає Зеленій угоді та основним підходам Наступного покоління та Справедливого переходу до неї у ЄС.

На реалізацію такого підходу до розробки стратегії було націлене звернення апліканта проекту – Чернівецької обласної ради до Державного секретаря МЗС Румунії зі стратегічних питань Ю. Фота.

Окрім вищезгаданої необхідності системної розбудови мережі лісових доріг, стратегія також передбачає інший ключових аспект, також тісно пов'язаний одночасно з доступною мобільністю та техногенно-екологічною безпекою віддалених прикордонних гірських територій.

Державному секретареві зі
стратегічних питань Міністерства
закордонних справ Румунії
Юліану ФОТІ

Шановний пане Державний секретар!

Користаюсь нагодою, щоб ще раз висловити Вам свою повагу і задоволення від спілкування з Вами у Чернівецькій обласній раді 7 липня 2023 року, та звертаюсь з наступних питань реалізації Вашої люб'язної пропозиції.

Можливості та необхідність розширення українсько-румунської взаємодії у сфері сталого соціально-економічного і просторового розвитку та безпеки як на міжнародному, так і міжрегіональному рівні, що обговорювалась одночасно в ході Вашого візиту в Україну та на Українсько-румунсько-молдавському бізнес-форумі у Чернівцях 6 – 7 липня 2023 року.

За щойно завершеним проєктом МОВІ «Сучасна прикордонна інфраструктура – успішний Карпатський регіон» програми ЄС «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна», який охоплював Закарпатську, Івано-Франківську і Чернівецьку області України, румунські повіти Сату Маре, Марамуреш і Сучава та сусідні регіони Угорщини і Словаччини, спільними зусиллями вдалось започаткувати відновлення залізничного сполучення від Буковини та Верховини через Мараморшину (Сигету-Мармаціє) і Закарпаття до Угорщини та Словаччини (Кошице). Але водночас цей проєкт продемонстрував, що у порівнянні з іншими країнами та регіонами ЄС і НАТО, які межують з Україною, Румунія є єдиною, що не має регулярних залізничних сполучень ані між Києвом і Бухарестом, ані між регіональними центрами 4 прикордонних областей України і 5 повітів Румунії. При цьому велика прикордонна територія Карпат в зоні міждержавного кордону і сходження адміністративних меж Мараморщини і Буковини в Румунії та 3 українських прикордонних областей з українського боку є чи не найбільш «відокремленою» в Європі. Наприклад, після II Світової війни тут ліквідовані

або не діють розбудовані ще за австрійської доби залізничні сполучення в зонах станцій Вишеу де Сус – Борша, Бродина – Селятин, до Красноільська, Лопушни, Тюдова та ряду інших, що суперечить загальноєвропейським тенденціям і ратифікованому нашими країнами Транспортному протоколу Карпатської конвенції.

Тому просимо Вас знайти можливість підтримки втілення започаткованих останніми роками транскордонних проєктів з розбудови і визнання міжнародними пунктів «Шеніт – Ізвоаре Сучевей» і «Руська – Ульма» та реконструкції доріг, що у найбільш оптимальний спосіб з'єднують через них основні сполучення гірських територій у Закарпатті, Верховині, Буковині, Мараморщині та Бистриці, забезпечуючи їм доступ до міжнародних комунікацій.

На підставі вищевказаного просимо Вашого сприяння щодо можливості висвітлення і обговорення цих пропозицій як в рамках підготовки до реалізації відповідних доступних програм ЄС на період до 2027 року, так і в ході підготовки та проведення Саміту і Економічного форуму Ініціативи Тримор'я в Бухаресті.

З повагою

Перший заступник
голови обласної ради

Микола ГУЙТОР

Олексій ВОЛОЩУК (0372) 55-28-02

Рис. 8 Звернення Чернівецької обласної ради до МЗС Румунії

Окрім вищезгаданої необхідності системної розбудови мережі лісових доріг, стратегія також передбачає інший ключових аспект, також тісно пов'язаний одночасно з доступною мобільністю та техногенно-екологічною безпекою віддалених прикордонних гірських територій.

Після стихійних лих 2008 і 2010 років – великомасштабних повеней у вищезгаданих транскордонних басейнах, на українській території було повністю зруйновано або суттєво пошкоджено більше сотні мостових переходів, що майже повністю паралізувало міжрайонне сполучення та ізолювало ряд віддалених населених пунктів і окремих поселень. Зважаючи на великий обсяг і терміновість виконання будівельно-ремонтних робіт, десятки мостів було відновлено за тимчасовою схемою. Тобто в переважній більшості випадків замість знесених повинню мостів для відновлення мостового сполучення був застосований монтаж списаних вантажних залізничних платформ на збудованих мостових опорах. Таким чином в стислі терміни сполучення були відновлені. Але основні технічні характеристики цих

мостів було суттєво знижено – до навантаження не більше 3,5 тони на вісь, тобто загальної пропускної спроможності мостів не більше 14-15 тон, обмеження швидкості пересування цими мостами не більше 5 км на годину та терміном безпечної експлуатації не більше 5 років.

Зрозуміло, що про транспортування такими мостовими переходами великих вантажів мова йти не може. Тим більше з того часу пройшло вже 15 років та виникла реальна загроза обрушення цих мостів. Наразі, на тлі повномасштабної війни, збільшення населення за рахунок переміщення сюди переважно жінок, дітей і літніх людей з окупованих і зруйнованих територій та мобілізації найбільш працездатної частини мешканців, потрібно визначити існування нагальної критичної необхідності реконструкції вищезгаданих мостових переходів з використанням стандартних металевих мостових конструкцій необхідної вантажопідйомності, що підтвердило попереднє вибіркове обстеження ДНТЦ «Еко-ресурс» стану 19 таких мостів у Путильській громаді.

Рис. 9 Аварійний стан мостів в зоні дороги Т-26-01

Тому в результаті співпраці регіональної адміністрації з Державною корпорацією Укр-трансбуд досягнуто домовленості про експериментальне відновлення 5 ключових мостів австрійською і чеською спеціалізованими компаніями за фінансової підтримки наявних донорів для відпрацювання механізму подальшої послідовної реалізації таких робіт, як складової втілення розробленої стратегії.

На основі вищенаведеного, для подальшого обговорення і наступної реалізації означеного стратегічного бачення пропонуються наступні дії.

Стратегічні кроки

Узгоджене розроблення бачення з'єднання під'їзних доріг у пунктах перетину «Шепіт-Ізваріле Сучевей» і «Руська – Улма», а також з територіальними дорогами Т-26-01 і Т-26-09 в Україні та DJ175 і DJ209g у Румунії;

Вирішення питань інтегрування цих комунікацій з національними і міжнародними транспортними мережами (зокрема, TEN-T ЄС), а також з комбінованими транспортними шляхами AGTC UNECE;

Вироблення бачення для мультимодальних маршрутів з використанням досвіду Рекомендацій з мультимодальної маршрутизації сполучень у прикордонних регіонах України, Румунії, Угорщини та Словаччини, розроблених у проекті МОВІ[24], враховуючи також відновлення і подальший розвиток залізничних сполучень, включаючи залізничні перевезення через українсько-румунський кордон і користаючи досвід вже діючого обміну пасажирями на українсько-польському, українсько-словацькому і українсько-угорському кордонах;

Розробка загального підходу до пропо-

нованих взаємозв'язків транскордонних маршрутів з наявними і прогнозованими мережами міського транспорту, лісових доріг тощо, а також з перспективними туристичними маршрутами, наприклад, з використанням малої авіації;

Максимальне задіяння сучасного просторового планування і обміну геоінформаційними даними з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ICT) та гео-інформаційних систем (GIS) для відповідності розробки стратегії фактичним макрорегіональним і українським потребам в умовах війни та провокованих нею проблем міграції та релокації на тлі глобальної харчової, енергетичної, транспортувальної, кліматичної та безпекової кризи, а також - повоєнного відновлення України та її європейської та євроатлантичної інтеграції.

Орієнтування на екологічну безпечність.

Вироблення спільного бачення реалізації принципів Європейської Зеленої угоди та використання пріоритетів для більш глибокого залучення до підходів ЄС Наступне покоління та Справедливий перехід;

Застосування положень Транспортного протоколу Карпатської конвенції, пріоритетів EUSDR та вимог інших міжнародних та національних актів щодо сталого соціально-економічного і просторового розвитку гірських і віддалених територій і поселень, забезпечення мобільності та екологічно-орієнтованого втілення цієї Стратегії, що покращить привабливість та сприятиме фінансуванню з міжнародних, національних, регіональних, місцевих джерел, ініціюванню публічно-приватного партнерства та підтримки транскордонними та іншими

програмами:

Забезпечення максимальної відповідності розбудови сполучень за стратегією вимогам і потребам техногенно-екологічної безпеки, у т.ч. для прогнозування, запобігання, планування, проектування і дій у надзвичайних ситуаціях та ліквідації їх наслідків, а також надання негайної медичинської та іншої надзвичайної допомоги;

Спрямування реалізації стратегії на мінімізацію впливу будівництва та подальшої експлуатації пропонованих сполучень на довкілля.

Забезпечення інституційного сприяння.

Глибока і всебічна співпраця на всіх рівнях, з використанням синергії таких можливостей та обставин, як:

- Засоби підтримки та фінансування ЄС та інших міжнародних спеціальних програм (від CEF до СВС та від Плану Маршалла до приватних інвестицій) для випереджуючих досліджень і ТЕО, та подальшого покрокового системного інфраструктурного та логістичного втілення;

- Становлення стратегічного партнерства UA-RO та проторювання шляху європейської інтеграції UA та MD;

- Співпраця у відповідних міжнародних/макрорегіональних структурах, як-то 3SI, EUSDR etc;

- Спільне пресування сумісних стратегічних інтересів через відповідні інституції, як-то робочі групи UA-RO і UA-RO-MD з питань транспорту та інфраструктури із регіонального розвитку та транскордонного співробітництва під егідою міжурядової комісії UA-RO, а також по Шляхах Солідарності ЄС, діяльність під егідою EUAM, а також у рамках нового спільного Комітету з імплементації положень Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Румунії [5].

На завершення висловлюється щира подяка керівництву і співробітникам Державного архіву Чернівецької області за виявлення і обговорення інформаційних матеріалів, які створили можливості для цієї роботи.

- 1) <http://prismua.org/ievrointehratsiyne-posylennia-ukrayiny/>
- 2) https://www.youtube.com/watch?v=zL3_hT2F2fE 11' - 21'40"
- 3) <https://www.academia.edu/100791914/> C.204
- 4) <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-i-pr-86229>
- 5) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_001-23#Text
- 6) <https://www.academia.edu/44879699> C. 213-214
- 7) <http://buk-visnyk.cv.ua/d/iframe.php?i=533> C. 26
- 8) <https://comeuroint.rada.gov.ua/uploads/documents/29476.pdf>
- 9) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_051#Text
- 10) <http://ecoresource.ddns.net/DocLib/Bukovinian%20cluster.pdf>
- 11) <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/293/Mountain-areas.pdf> C. 33
- 12) <https://comeuroint.rada.gov.ua/news/72918.html>
- 13) <http://www.carpathianconvention.org/2013/05/28/workshop-towards-a-eu-strategy-for-the-carpathian-region-committee-of-the-regions-cor28-05-2013-brussels-belgium/>
- 14) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2019-%D0%BF#Text>
- 15) <https://mobi.iardi.org/en/plan-mobilnosti-2/>
- 16) <https://twitter.com/AdinaValean/status/1204788263359328257>
- 17) <https://www.unian.net/economics/transport/blokada-granicy-ukraina-nashla-originalnoe-reshenie-12477837.html>
- 18) <https://comeuroint.rada.gov.ua/news/72860.html>
- 19) <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/barcelona-declaration-informal-meeting-transport-21-21-september/>
- 20) <https://media.acc.cv.ua/news/article/2017/10/07/5705/cher3.w695.jpg>
- 21) Жалоба І. Інфраструктурна політика австрійського уряду на північному сході монархії в останній чверті XVIII – 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення) – Чернівці: Книги – XXI, 2004. – 520 с.
- 22) <http://www.carpathianconvention.org/2014/09/23/cop4-fourth-meeting-of-the-conference-of-the-parties-to-the-carpathian-convention-23-09-2014-26-09-2014-mikulov-czech-republic/>
- 23) <http://isig.it/wp-content/uploads/2012/11/SWOT-1-Analysis-and-Planning-for-Cross-border-Co-operation-in-Central-European-Countries-2010.pdf>
- 24) http://ecoresource.ddns.net/SiteAssets/SitePages/EUSDR/Technology_Foresight_2002.pdf
- 25) <https://iardi.org/wp-content/uploads/Public-recommendations-2023.pdf>

АНАТОЛІЙ КРУГЛАШОВ,

професор, завідувач кафедри політології та державного управління, директор НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

ДЖЕРЕЛА СТІЙКОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Джерела стійкості нашої держави в умовах сучасних загроз – дуже важлива і не проста тема. Позитивним є те, що система публічного управління загалом й місцевого самоврядування зокрема спромоглися підтвердити два важливих аспекти своєї життєдіяльності. Перший: вона пройшла випробування повномасштабного вторгнення і засвідчила свою спроможність вистояти в екстремальних, надзвичайно складних і безпрецедентних умовах. Другий: пройшовши ці випробування, система місцевого самоврядування засвідчила, що реформа децентралізації влади, яка розпочалася з квітня 2014 року, показала свою життєву необхідність і результативність (до речі, часом задумуюся, який сенс закладався у тому, щоби Концепція децентралізації була прийнята саме першого квітня – можливо, у нашої управлінської еліти дуже загострене почуття гумору). Щоправда, саме про результативність і ефективність ми можемо вести мову тільки на рівні територіальних громад, тобто на рівні того базового самоврядування, яким у нас за чинним законодавством є сільська, селищна і міська ради. Щодо інших рівнів розвитку місцевого самоврядування, або, скажімо, представницьких інститутів місцевого самоврядування – районних і обласних рад, то про це доведеться говорити без подібного позитиву.

Важливо, що місцеве самоврядування в Україні виживає і функціонує навіть в умовах воєнного часу, зокрема суттєвого падіння валового національного продукту. У доповіді Національного інституту стратегічних досліджень, який певною мірою відповідає за формування розуміння сучасної публічної політики, підкреслено, що система місцевого самоврядування показала свою дієздатність і навіть потенціал до розвитку. Але коли ми від найважливішої узагальнюючої констатації того, що публічне управління в Україні зберіглося і більше того, воно в цілому функціональне, переходимо до аналізу його конкретних проблем, то тут ми повинні відзначити наявність цілої низки складних питань.

Перш за все, варто пам'ятати і не нехтувати багатим історичним досвідом людства: умови війни, повномасштабної агресії, схилиють будь-яку країну, навіть демократичну, до встановлення авторитарних форм правління. В екстремальному варіанті можна говорити про військову диктатуру. І, відповідно, ця тенденція закладена в нав'язаному нам характері розвитку політичних процесів в Україні. Вона може призвести до небезпечних наслідків на рівні суспільства і держави, що помітно навіть на психологічному рівні. Звертаючи увагу на тенденції у соціальних мережах, спостерігаючи за іншими

проявами соціальної, комунікативної активності наших громадян бачу, що у нашому суспільстві запит на вождя, на вождізм знову вертається у політичний дискурс. Тобто весь час ми шукаємо собі нових кумирів – чи президента, чи верховного головнокомандувача – і створюємо спершу їх, а потім проблемами з ними. Не думаю, що це є той тренд, який нас повинен тішити і який ми повинні сприймати як позитивне явище. Навпаки, це та тенденція, яка становить виклик фундаментальним засадам нашої державності, перспективам її демократичного майбутнього.

Наступна проблема – наші взаємини з нашими друзями і найближчими партнерами. В умовах війни, що триває, – це вкрай важлива, чутлива й навіть визначальна проблема. В ці дні, що й наша Міжнародна наукова конференція «Муніципальні читання імені Антона Кохановського», відбувався дуже цікавий щорічний українсько-польський форум, ініційований ректором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника проф. Ігорем Цепендою. Діалог між українцями та поляками проходить на родинному рівні. А в родині, зазвичай, кожна проблема набуває гострого емоційного забарвлення. Особливо, коли один від одного чекають найбільшої підтримки і беззастережної взаємодопомоги. Але в житті так не буває, навіть у найкращих родин. Тому таке родинне непорозуміння, як це відбулося останніми місяцями поміж Україною та Польщею, це – сезонне електоральне загострення все ж таки мине, але воно не може минути без свідомих зустрічних зусиль. Та щоб із нашого боку зусилля були не марними, вони мають спиратися не тільки на добру волю, але й глибоке розуміння інтересів і потреб наших партнерів і союзників. А таке розуміння здатні забезпечити насамперед наукові дослідження та аналітична робота.

Варто з вдячністю визнати, що наші партнери загалом нас підтримують і в рамках ЄС, і в рамках НАТО, і в рамках «Рамштайну». Утім, вони дуже чітко артикулюють одну

ключову ідею: підтримка України є не безумовною, а обумовленою тим, що наші громадяни, українська нація, українська держава бореться за те, щоб зайняти гідне місце як суверенна держава в родині демократичних країн. І коли ми говоримо про демократію як умову нашого суверенітету, зміст розвитку, то очевидно тут ми добре розуміємо, що підвалинами, фундаментом демократії є, насамперед, місцева демократія. Це вкрай важливо знати, визнавати і діяти відповідно. В умовах російсько-українсько-російської війни, правого режиму воєнного стану, а відповідно, й обмеження конституційних свобод вона, ясна річ, не може функціонувати повноцінно. Але що відбувається у нас окрім цих негативних процесів? Насправді, ми не завершили реформи децентралізації, маю на увазі, що до початку російського повномасштабного вторгнення ми лише реформували адміністративно-територіальний устрій, створили нові районні ради, але на сьогодні ці районні ради перебувають у стані, по суті, бюджетних утриманок, а в сенсі повноважень ледь не декоративного додатку до районних військових адміністрацій. Їх компетенції незрозумілі, повноваження належно не визначені, самостійного бюджету немає, суб'єктності в управлінській діяльності теж, фактично, немає. Можна лише говорити про певні атрибути самоврядності і символічні функції.

Наступне, на що треба звернути увагу. На початку повномасштабного вторгнення через низку чинників виникло й швидко поширювалось зі столиці уявлення про необхідність максимальної концентрації влади в одних руках. Зараз ситуація, схоже, стабілізувалася, але якщо подивитися на перелік повноважень, реальну роль та функції обласних і районних рад в сукупності, то вони нині, за невеликими винятками, є другорядними й переважно символічними. Постає питання: а де ж стримування і противаги різних гілок влади, громадський контроль, громадська й політична участь? Як бути з цими основопо-

ложними цінностями та механізмами демократії, зокрема місцевої? І це не риторичні питання. Вони потребують відповідей, підтверджених конструктивними діями та діяльністю.

Необхідно також торкнутися наступного питання в сучасній діяльності системи місцевого самоврядування. В ній виникла низка фундаментальних проблем функціональності інститутів місцевого самоврядування і публічного управління. Візьмемо, наприклад, стан депутатського корпусу. Частина депутатів пішла воювати, частина активно займається волонтерською роботою, намагаючись поєднати із цим свої представницькі функції, забезпечити зв'язок із виборцями, виконання функцій в сесійних залах, комітетах тощо. Частина депутатів опинилася за межами нашої держави, не кажучи вже про тих, які не зі своєї волі перебувають на тимчасово окупованих територіях. Є й такі, що потрапили у специфічну ситуацію, тому що низка політичних партій, які були суб'єктами останніх місцевих виборів, потрапили під заборону. Постає питання, який статус таких депутатів взагалі. Наскільки повноцінно можуть функціонувати окремі місцеві ради за всіх цих обставин?

Наступне питання – про інструментарій місцевої демократії. Ми дуже на нього сподівалися і навіть хвалилися ним, особливо з 2014 року, особливо ті, хто брав участь у його розробці. Маю на увазі громадські консультації і громадські, зокрема бюджетні, слухання, електронні петиції, бюджети участі, інші засоби прямої демократії. Розумію, що у нас надзвичайно деформований і звужений нині інформаційний простір, але важко помітити, щоб цей інструментарій сьогодні системно, а тим більше плідно працював. Тоді постає питання, хто є ключовою фігурою місцевого самоврядування. Хіба це голова, виконавчий комітет (президія) чи навіть депутатський корпус? Ключова фігура, ключовий суб'єкт – це територіальна громада. Де ж тепер її суб'єктність? Як і в чому знаходить

себе її волевиявлення? В чому її участь в процесах публічного управління, де прояви її присутності в них? Вона перетворилася на споживача або певних заходів і рекламних шоу, або й монологів представників влади, зокрема і місцевого самоврядування. На превеликий жаль, це – переважно і головним чином монологи. З боку виконавчої влади, вони ведуться по всій так званій вертикалі влади, до якої місцеве самоврядування не повинне мати безпосереднього стосунку, окрім системи відносин у рамках делегованих повноважень.

Натомість маємо сукупність різнорівневих та різного гатунку монологів, але втрачаємо постійний, безперервний, рівноправний і партнерський діалог громади і влади, громадян й інститутів публічного управління. І це, як на мене, народжує можливо ще не всім ще помітний дефіцит демократичної підтримки, демократичної легітимності і ефективної комунікації. Наведу простий приклад, що турбує суспільство. Через ситуацію, яка склалася сьогодні (війна, внутрішньо переміщені особи, ПДФО тощо), деякі місцеві ради опинилися у величезному профіциті. Як цим профіцитом розпоряджатися? На мій погляд, це питання адресоване, насамперед, самим територіальним громадам. Роль місцевих рад – виступити ініціатором обговорення цього питання, щоб бюджетна політика максимально враховувала запити й інтереси суспільства. Очевидно, що наш головний інтерес – це наша обороноздатність і безпека. Разом з тим, міцність і добробут тилу є тим, за що також воюють наші захисники. Тому обговорення таких питань має бути відповідальним і дуже уважним. В сучасних умовах ми маємо усвідомлювати сумарний потенціал України й потенціал росії, який, зокрема, втричі більший за наш демографічно. Як тільки Путін прийшов до влади, він заявив, що почне відродження військово-промислового комплексу – і це не були порожні слова. Ми можемо жартувати і збиткуватися над різними проявами

патологій путінізму і прогресуючим кремлівським маразмом, але разом із цим кожного дня російська зброя убиває наших співвітчизників – як військових, так і цивільних. І значить, всі наші зусилля мають бути, насамперед, спрямовані на те, щоб вистояти і перемогти.

В цих умовах наша влада – загалом публічна і органи місцевого самоврядування зокрема – схоже, не повною мірою усвідомлює необхідність постійного діалогу з громадянами і громадами.

А до цього ж і діалогу та постійної взаємодії з експертним і науковим середовищем, що викликає особливе занепокоєння. Негативний консенсус, який склався між чималою частиною нашого суспільства і влади полягає у їх недооцінці, а часом і відвертій зневазі до інтелекту та його носіїв, яка прогресує ще від радянських часів антиінтелектуальності. Якщо ми хочемо вистояти, ми повинні враховувати не тільки свій економічні і фінансові ресурси та можливості, кількість та якість танків і ракет. Нам необхідно володіти високим рівнем власної інтелектуальної, освітньої спроможності, яка проявляється і в здатності політиків та управлінських кадрів аналізувати ситуацію, прогнозувати наслідки і приймати максимально ефективні політичні та управлінські рішення. Саме на це складно побачити належний запит як з боку багатьох представників нашого суспільства (що можна зрозуміти, бо суспільство дезорієнтоване, великою мірою виснажене і частково деморалізоване), так і з боку влади. Якщо в першому випадку це можна пробачити, то в другому це неприпустимо. Ось тому вважаю, що й витрати, які стосуються досліджень громадської думки, експертизи управлінських рішень, розробки і формування нашої нової стратегії стійкості та розвитку, зокрема і стратегії адаптації системи місцевого самоврядування до умов тривалої війни (а вона все більше набуває характеру затяжної і хронічної) є необхідністю, а не примхою, забанкою чи то «надмірною розкішшю».

На жаль, перше десятиріччя початку російсько-української війни наступного року ми радше будемо зустрічати в умовах повно-

масштабного військового протиборства. Коли відбувалися події Революції Гідності, мені доводилося публічно застерігати від спрощеного розуміння процесів, що в нас відбувалися. Скажу по пам'яті: «Сьогодні ми оплакуємо смерть сотні наших співвітчизників. Дуже скоро прийде час, коли ми змушені будемо відстоювати своє майбутнє, оплакуючи смерті тисяч і десятків тисяч наших співвітчизників». Попри складнощі передбачень майбутнього, не бути помилкою визнати: ця війна вимагає від нас повної концентрації сил, і ця концентрація сил не може бути лише демографічним ресурсом, механізмами рекрутації військових, мобілізацією ресурсів системи публічного управління на всіх рівнях. Ця рекрутація має бути мобілізацією моральних і інтелектуальних ресурсів суспільства, для того щоб наша внутрішня і зовнішня політика, наша протидія ворогу базувалася на перевазі перед ним. Ворог засліплений своїми ретроімперськими міфами, своїми мареннями «асобеннава путі расії в міре, єйо прізвання». Але ми не повинні бути засліпленими.

Наше минуле «нагородило» нас своїми негативними комплексами та рефлексам виживання. Україну сторіччями вибудовували як периферію імперій, як периферію Європи, Євразії. І індивідуальна адаптивна мудрість нашого селянина, мудрість наших предків після всіх цих політичних експериментів, геноцидів, голодоморів полягала в тому, що вчила дітей: «сиди тихо», «покірне телятко двох маток ссе», «твоя хата скраю – є шанс вижити». Сьогодні з цією власною «автентичністю» ми не виживимо у сучасному конфліктному та динамічному світі, не побудуємо нову, модерну, самодостатню українську націю. А підвалинами її розбудови є ніщо інше як система місцевого самоврядування, його ефективна діяльність, недоторканність принципів демократичного управління в Україні і активне залучення громадян на всіх етапах створення порядку денного, його обговорення, прийняття управлінських рішень та їх реалізації. Без цього у нас не буде гідної майбутності, а з цими умовами майбутність буде завжди.

СВІТЛАНА СИДОРЕНКО,

кандидат філософських наук, магістр історії,
головний спеціаліст Департаменту
внутрішньої політики та інформаційної
діяльності Запорізької обласної (військової)
державної адміністрації

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Глобалізація впливає на становлення та запровадження інноваційних технологій, які поступово цифровізують буття сучасної людини та суспільства. Як бачимо, у світі швидкими темпами поширюються програми зі штучним інтелектом, 3D-друк, біометричні технології, роботизація тощо. Україна в умовах широкомасштабної війни з РФ, виборюючи суверенітет і незалежність, не стоїть осторонь від процесів глобалізації та продовжує запроваджувати цифрові технології, які набувають нових якостей та потенціалу, проходячи через горнило війни. Безперечним є той факт, що технічні інновації удосконалюють тактику, логістику, планування сучасного ведення війни. Запровадження процесів цифровізації є тим життєво важливим містком у системі управління, який «руйнує бар'єри» та в умовах воєнного стану допомагає налагодити систему життєдіяльності соціокультурної, економічної, соціальної, освітньої, духовної сфер українського соціуму.

Політика цифровізації є дієвим механізмом взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади. Аналізуючи наявну інформацію, можна виокремити наступні напрямки розвитку цифрових технологій в умовах війни в Україні: 1) продовжується реалізація програми «Держава в смартфоні»; 2) протистояння агресору

у кіберпросторі; 3) сприяння розвитку ІТ-сектора, який виконує контракти, експортує власні послуги, забезпечує валютні надходження, також підтримує українську економіку[1]; 4) організація та налагодження ефективної взаємодії між органами публічної влади, жителями, українськими військовими, інститутами громадянського суспільства, бізнесом для прийняття дієвих управлінських рішень в умовах війни, які будуть сприяти відновленню сфер розвитку суспільства.

Наслідки широкомасштабного вторгнення – матеріальні збитки, які завдані РФ, фактичний прояв геноциду з боку країни-агресора щодо українців – фіксуються та оприлюднюються українською владою, інститутами громадянського суспільства, міжнародними організаціями на локальному, державному і глобальному рівнях. Так, у червні 2023 року Організація об'єднаних націй опублікувала доповідь, в якій зазначається, що понад 7,1 мільйона українців знаходяться за межею бідності та ще 3,7 мільйона близькі до неї. Зазначається, що до маргіналізації найбільше близькі домогосподарства ветеранів, сім'ї загиблих військових. Але ситуація ускладнюється тим, що в Україні через повномасштабне вторгнення офіційно зареєстровано станом на березень 2023 року щонайменше п'ять мільйонів внутрішньо

переміщених осіб, а кількість незареєстрованих осіб сягає семи мільйонів[2]. Можна стверджувати, що підтримки держави, інститутів громадянського суспільства, бізнесу під час війни потребують сім'ї внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю та хронічними захворюваннями, сім'ї безвісти зниклих, загиблих військових, ветеранів, також громади, які зазнали масштабних економічних, культурних, людських втрат тощо.

За даними Київської школи економіки станом на кінець травня 2023 року сума прямих збитків, завданих житловому фонду України внаслідок повномасштабної війни, складає понад \$54млрд. Аналіз наданих економічною школою показників дає підстави стверджувати, що найбільших руйнувань зазнали Донецька, Харківська, Луганська, Київська, Чернігівська, Запорізька, Дніпропетровська області, м. Київ. Так, для Запорізької області цей показник дорівнює \$1192 млн [3]. За повідомленнями Національної поліції України, станом на 26 лютого 2023 р. м. Запоріжжя за майже рік війни зазнало понад 400 ракетних ударів, унаслідок ворожих збройних атак в області загинуло 344 особи, зокрема 21 дитина[4]. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну довкіллю завдано шкоди на \$57 мільярдів[5]. Внаслідок підриву греблі Каховської ГЕС геологічний заказник загальнодержавного значення «Дніпровські пороги», розташований на острові Хортиця, зазнав збитків на більш ніж 1,5 млрд гривень[6]. Широкомасштабне вторгнення РФ в Україну показало, що за незалежність, власний суверенітет, територіальну цілісність треба боротися, українці платять велику ціну за збереження власної держави як суб'єкта міжнародного публічного права: на полях боїв, в мирних містах та селах гинуть її сини та доньки, агресор забирає не тільки людські життя, але й нищить критичну інфраструктуру, економіку,

культурні, духовні цінності, погіршилися якість життя українців, стан здоров'я, доступ до освіти, відбувається постійний екоцид тощо. Очевидно, виклики, які постали перед українським суспільством, вимагають гнучких, динамічних, дієвих рішень органів публічного управління, їхньої ефективної взаємодії з інститутами громадянського суспільства, бізнес-структурами.

Різноманітну проблематику теми цифровізації достатньо активно вивчають українські науковці: В. Воронкова, Н. Бондарчук, Квітка С., В. Корсун, О.Панькова, О.Касперович та ін. Також над її розробкою працювали такі дослідники як Е. Бріньолфссон, Е.Макафі, К.Келлі, Е.Вебб, С.Грінгард, Д.Аль-Халілі, Д.Роуз, К. Шваб, К. Скіннер, Е. Гідденс, Д. Гелд, К. Робінсон, М. Фезерстоун, Ю. Н. Харарі, Ендрю Макафі та інші.

Аналізуючи наукову літературу, можна зробити наступні висновки: більшість дослідників вважають, що інститути громадянського суспільства в умовах цифрової трансформації, по-перше, вирішують актуальні соціальні проблеми, поліпшують якість життя сучасної людини в громаді, по-друге, захищають інтереси соціально незахищених верств населення, по-третє, надають людям можливість об'єднуватися з однодумцями заради вирішення певних життєво важливих завдань, творчих проєктів, проблемних питань, що, в свою чергу, допомагає у прийнятті ефективних публічно-правових рішень тощо. Ефективне використання інформаційно-комунікаційних, цифрових та мережевих технологій в умовах війни дозволили розвинути механізми соціального замовлення, таким чином налагодити взаємодію волонтерів із місцевою владою.

Обмірковуючи взаємодію українського волонтерства з владою, Панькова О. і Касперович О. вважають, що цифрові технології вивели українське волонтерство в умовах широкомасштабної війни на якісно новий рівень за всіма складовими волонтерської

діяльності – організаційною, управлінською, фінансовою, інформаційно-комунікативною, координаційною. На їх думку, в створенні сприятливих умов для українського волонтерства виступає державна підтримка волонтерських ініціатив – розширення прав волонтерів та їх сімей, захист прав волонтерів, надання їм додаткових гарантій через розміщення відповідних послуг на державних порталах [7]. Під час форуму «Децентралізація 2023. Законодавчий порядок денний» були визначені головні пріоритетні завдання розвитку України, серед яких: продовження процесів децентралізації, створення дієвої платформи, яка продовжить діалог між громадами та владою для розвитку і підтримки законодавства у даній області відповідно до європейського допоможе долати наслідки війни, заохотить український та іноземний бізнес для відновлення України тощо [8]. Крім цього, Міністерство цифрової трансформації запустило 14 липня 2023 року разом із Фондом Східна Європа та компанією «Делойт» Індекс цифрової трансформації громад України, який, на думку його розробників, допоможе не тільки визначити щорічний рівень розвитку цифровізації у громадах, але й налагодити ефективну взаємодію між органами публічної влади, жителями, громадським сектором, бізнесом для прийняття управлінських рішень у процесі деокупації областей України.

Слушною є думка Стефановича Є., голови правління ГС «Український фонд енергоефективності та енергозбереження», координатора Ліги оновлення України ONOVA, про пілотний проєкт цифрового розвитку Макарівської громади Київської області, завдяки якому реалізується Стратегія повоєнного розвитку. За його словами, цифровізація – це безперешкодне надання послуг мешканцям, оптимізація бюджету, залу-

чення інвестицій, крім цього впроваджується електронний документообіг, відбувається опрацювання звернень та запитів, надаються електронні документи та послуги, корпоративна електронна пошта тощо. Цей проєкт втілюється разом із сBrain (Данія) та Громадською спілкою «Український фонд енергоефективності та енергозбереження», яка надає організаційні послуги [9]. Відповідно до підсумків Індексу цифрової трансформації регіонів України за 2022 р. Запорізька область мала індекс 0,063 (у межах дослідження передбачалося вимірювання процесів електронного документообігу, оцифрування реєстрів в обласних державних адміністраціях та впровадження електронних послуг у закладах різного типу). Такий аналіз передбачає аналіз ефективності органів влади у напрямі цифровізації, потреби у цифровій трансформації [10].

Таким чином сучасний світ, трансформуючись в умовах цифровізації, орієнтується, передусім, на цифрові технології, які, поперше, впливають на систему життєдіяльності соціокультурної, соціальної, духовної сфер, інститути громадянського суспільства; по-друге, формують свідомість сучасної людини, впливають на її громадську активність, самовираження, відповідальність за майбутній розвиток країни. В умовах широкомасштабного наступу РФ цифровізація як механізм взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади сприяє протидії збройній агресії, допомагає зрозуміти потреби громадського сектору, відновити економіку, культуру, сприяє ефективній взаємодії між органами публічної влади, жителями, громадами, бізнесом для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах воєнного стану.

Список джерел:

1. Баран М. Взаємодія громадянського суспільства та органів влади: сучасний стан, проблеми, перспективи // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 10. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=645> (дата звернення: 25.08.2023).

2. Бойко О. В Україні 7 мільйонів незареєстрованих переселенців – Верещук. 2023. 13 березня. URL: <http://surl.li/kszdb> (дата звернення: 10.09.2023).

3. Бондарчук Н.В. Взаємодія органів публічної влади та громадянського суспільства в умовах цифровізації// Публічне управління та адміністрування в Україні. 2022. Вип 28. URL: <http://surl.li/lhsgx> (дата звернення: 20.08.2023).
4. Бріньолфссон, Е. Друга епоха машин: робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій. Київ, 2016. 236 с.
5. В Запорізькій області триває фіксація екологічних збитків. URL: <http://surl.li/lhokg> (дата звернення: 20.09.2023)
6. Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика. Видавничий дім «Гельветика». Запоріжжя, 2022. 460 с.
- 7.Грінгард С. Інтернет речей. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного Дозвілля». 2018. 175 с.
- 8.Впровадження електронного голосування. Основні аспекти. Програмний документ. 2011. Грудень. 39 с. URL: <http://surl.li/lhxii> (дата звернення 14.09.2023)
- 9.Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі/ В.В. Лях, В.С. Пазенюк, Я.В. Любавий, К.Ю. Райда, В.К. Федорченко, О.М. Йосипенко, О.М. Соболев, Н.А. Фоменко, О.П. Будя, Ю.О. Безукладніков. К.: ТОВ «XXI століття: діалог культур. 2009. 404 с.
10. Київська школа економіки. Понад \$54 млрд – збитки житлового фонду України внаслідок повномасштабної війни на кінець травня 2023 року. 2023. 26 червня. URL: <http://surl.li/iuvhz> (дата звернення: 10.09.2023).
- 11.Келлі К. Невідворотне. 12 технологій, що формують наше майбутнє. К.: Наш формат. 2018. 304 с.
12. Корсун В.В, Квітка С.А. Цифрові механізми взаємодії публічної влади та громадянського суспільства. Матеріали XIII Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених «Наукова весна» 2023. URL: <http://surl.li/lhtjz> (дата звернення: 05.09.2023).
13. Кубраков О. Продовження реформи децентралізації означає збільшення інструментів для відновлення// Урядовий портал. 2023. 29 серпня. URL:<http://surl.li/ktaja> (дата звернення: 10.09.2023).
14. Месюк М.П. Взаємодія інститутів влади та громадянського суспільства в Україні в контексті євроінтеграційних процесів //Інвестиції: практика та досвід.2028. № 8. 2018. URL: <http://surl.li/lhtwg> (дата звернення: 25.08.2023).
15. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Руслан Стрілець взяв участь у другому засіданні Міжнародної робочої групи щодо екологічних наслідків війни. 2023. 19 вересня. URL: <http://surl.li/lfnwg> (дата звернення: 20.09.2023).
16. Мінцифри інформує про результати цифрової трансформації в регіонах України// Урядовий портал. 2023. 23 березня. URL: <http://surl.li/kmyzv> (дата звернення: 12.09.2023).
17. Панькова О., Касперович О. Українське волонтерство в умовах збройної російської агресії: зміцнення потужностей через залучення ресурсів цифровізації, платформізації, ІКТ та мережевих технологій// Економічний вісник Донбасу. 2022. № 2 (68) . URL: <http://surl.li/ktizu> (дата звернення: 11.09.2023).
18. Портал МВС. Запорізькі поліцейські презентували фотопроєкт «Запоріжжя. Війна в об'єктиві» 2023. 26 лютого. URL: <http://surl.li/lhmpq> (дата звернення: 11.09.2023).
- 19.Роуз Д. Дивовижні технології. Дизайн та інтернет речей. Х. : Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2018. 336 с.
20. Сидоренко С. Розвиток цифровізації в умовах війни як соціокультурного явища// Медіафорум: аналітики, прогнози, інформаційний менеджмент: зб. наук. праць. 2022. Т.11. С. 303.
- 21.Скинер К. Цифровой человек. Четвертая революция в истории человечества, которая затронет каждого. М.: «Манн, Иванов и Фербер». 2019. 292 с.
22. Стефанович Є. Чому цифровізація громад важлива для відбудови та розвитку України? // Економічна правда. 2023. 19 травня. URL: <http://surl.li/knbar> (дата звернення: 11.09.2023).

ЄВГЕНІЯ ЮРІЙЧУК,

доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ПАВЛО МОЛОЧКО,

доцент кафедри політології та державного управління, заступник декана з наукової роботи факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ОПИТУВАННЯ «ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПОЛІТИЧНУ УЧАСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»: КОМУНІКАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Зміна комунікаційних стратегій в умовах воєнного стану потребує детального аналізу та переосмислення. Автори статті провели соціологічне дослідження щодо впливу соціальних мереж на політичну участь населення України в умовах воєнного стану (під час політологічно-дослідницької практики). Метою дослідження було визначення особливостей використання соціальних мереж як каналів отримання інформації та комунікації з органами влади в умовах воєнного стану. На основі отриманих емпіричних результатів автори аналізують джерела отримання інформації громадянами в умовах воєнного стану, визначають фактори, які впливають на особливості використання соціальних мереж як каналів отримання та поширення інформації в умовах воєнного часу. Окрему увагу автори звертають на вироблення рекомендацій для органів місцевого самоврядування з метою залучення громадян до політичної участі.

Російсько-українська війна повністю змінила життя громадян України та функціонування органів влади у складних умовах воєнного стану, які часто унемож-

ливають участь громадян у політичних процесах. Українці шукають інформацію як щодо локальних питань їхніх міст, так і про ситуацію в інших країнах. Постає питання виявлення джерел інформації для населення щодо актуальних новин як на місцевому, так і регіональному рівнях, особливо після впровадження діяльності «Єдиного марафону» та перенесення центру інформування опозиційних політичних сил до соціальних мереж. Соціальні мережі залишаються чи не єдиним можливим полем активної діяльності, проте, наскільки ефективною є комунікація органів влади з населенням на локальному рівні через соціальні мережі, чи сприяє вона залученню громадян до взаємодії з владою, поки що досліджено недостатньо.

У червні 2023 року кафедрою політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича здійснено дослідження впливу соціальних мереж на політичну участь населення України в умовах воєнного стану, метою якого було визначення особливостей використання соціальних мереж як каналів отримання інформації та комунікації з органами влади

в умовах воєнного стану. Окремо перед дослідниками стояло завдання виокремити найбільш ефективні канали комунікації, яким довіряє населення, з метою вироблення рекомендацій щодо покращення комунікації органів влади із суспільством. Активну участь у напрацюванні програми дослідження, формуванні вибірки та опитуванні взяли студенти-політологи: Олеся Васенда, Анастасія Вербицька, Олена Галушак, Сергій Іоніцой, Назар Мостовий, Софія Мотуз, Ілля Присмотров.

Під час проведення політологічного дослідження для збору даних було використано метод «Snowball» (снігова куля), який, завдяки його специфічним особливостям, дозволив отримати розмаїту вибірку респондентів із різними мотиваціями та цілями використання соціальних мереж, а також забезпечив можливість детального дослідження розмаїття їх думок і досвіду. По-перше, він сприяє розширенню вибірки респондентів шляхом залучення нових учасників, які можуть мати важливу інформацію чи досвід щодо використання соціальних мереж. Це дозволило отримати більшу репрезентативність учасників дослідження. По-друге, вказаний метод розширює представлення розмаїття думок, поглядів, досвіду, оскільки нові учасники можуть мати відмінні від попередніх досліджувані властивості. Це сприяло повнішому розумінню мотивацій і цілей використання соціальних мереж. По-третє, він дозволив залучити респондентів із різних областей та міст України. Зокрема, були опитані респонденти із п'яти областей України: Чернівецької, Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької, Закарпатської та міст Чернівці, Київ та Харків.

Насамперед, було з'ясовано, яким соцмережам і як часто надають перевагу респонденти. Найчастіше (щогодини чи декілька разів на день) користуються соціальними мережами молоді люди (46,9%), переважно жінки – студентська молодь. Особи середнього віку представлені жінками – 30-39 років (4,1%); а віком 40-49 років – 4,7%.

Показовими є відповіді на питання: «Яким саме каналам (блогерам, групам) найбільше довіряють респонденти?».

Найпопулярніша відповідь серед респондентів щодо каналів, яким вони довіряють – офіційні джерела, такі як «Офіс президента» та «Президент України» – 36 %. Деякі респонденти вказали конкретних блогерів і медіа-осіб, таких як С. Стерненко (6,8 %), С. Притула (4,5 %), що свідчить про довіру до них. Телеграм-каналам «Лачен пише» довіряють – 6,1 %, «Николаевский Ванёк» – 2,2 %, О. Тарнавський – 1,5 %. Деякі респонденти вказали на такі медіа-ресурси, як «ТСН новини» – 2,2 %, «Суспільне» – 4,5 %, «Цензор.нет» – 1,5 %, «УП» – 2,2 %, «Труха» – 1,5 %, «РБК» – 1,5 %. Також популярною була відповідь – локальні джерела інформації, а саме: ЧОВА – 2,2 %, ЧМР 3 %, ChernivtsiGram – 1,5 %. Серед іноземних ресурсів респонденти згадали такі телеграм канали: «Nexta» – 0,7 % та «Невзоров» – 0,7 %.

Аналіз відповідей респондентів щодо довіри до різних джерел інформації показує розмаїття джерел, яким вони довіряють. Відповіді свідчать про індивідуальні підходи до сприйняття інформації, що може бути обумовлено особистими переконаннями, інтересами, політичними поглядами чи досвідом отримання інформації. Відповіді респондентів також вказують на використання соціальних медіа, таких як Instagram і Telegram як джерел інформації.

Довіра респондентів до офіційних джерел може свідчити про бажання отримувати інформацію безпосередньо від джерела влади. Значна кількість опитаних респондентів зазначили блогерів та журналістів, які користуються довірою, таких як С. Стерненко, С. Притула та І. Лаченков (Лачен). Це може свідчити про те, що вони вважають їх незалежними та об'єктивними джерелами інформації. Загалом відповіді респондентів показують, що довіра до джерел новин і інформації варіюється, і вони спираються на різні канали та особистості. Деякі респонденти надають перевагу офіційним джерелам, тоді як інші вважають блогерів і незалежні новинні ресурси більш достовірними. Це свідчить про розмаїття джерел інформації.

Наведені вище міркування щодо результатів місцевого опитування корелюються із

результатами всеукраїнського опитування, яке проводилося впродовж двох тижнів у різних регіонах України, зокрема в містах Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Львів, Вінниця, Суми, Херсон, Полтава, Чернівці. Так, українці довіряють наступним джерелам: Україна Сейчас; Україна: Новини, Політика; Політика.ua; Адвокат Права; Про Бізнес; стартапи, IT, а також джерелам, які уподобали і респонденти попереднього опитування – Лачен пише; Zelenskiy / Official[1] [1].

В умовах воєнного часу нагальна інформація швидко поширюється в мережі. Водночас 22,6 % опитаних не поширюють інформацію у соціальних мережах узагалі. Більшість людей часто, але не завжди перевіряють правдивість інформації перед тим, як надіслати її своїм друзям. Додатково, 29,3 % респондентів зазначили, що завжди перевіряють інформацію, і тільки 9,3 % заявили, що роблять це рідко. Більшість респондентів вважають необхідним перевіряти достовірність інформації перед її поширенням у соціальних мережах. Зокрема, 86,18 % респондентів зазначили, що вони перевіряють джерело інформації. 79,14 % респондентів надали перевагу перевірці авторитетності автора як інструмента оцінки достовірності. Загалом результати свідчать, що більшість респондентів приділяє увагу перевірці достовірності інформації перед її поширенням в соціальних мережах. Це говорить про високу освіченість та обізнаність цієї групи людей щодо проблеми поширення недостовірної інформації.

Аналіз відповідей на запитання «З якою метою Ви використовуєте соціальні мережі?» показав, що для респондентів найпоширенішою метою використання соціальних мереж серед респондентів є зв'язок з друзями та родиною, на що вказали всі опитані (100 %). Це свідчить про те, що соціальні мережі відіграють важливу роль у підтримці особистих зв'язків і комунікації з близькими людьми, особливо під час війни.

Другою найпоширенішою метою використання соціальних мереж є отримання новин та інформації, на чому наголосили 98 % респондентів. Це підкреслює роль соціальних

мереж як важливого джерела інформації, де користувачі можуть отримати оновлення з різних джерел, таких як новинні сайти, блоги та інші джерела медіа.

Розваги та відпочинок є значущим аспектом використання соціальних мереж для 97 % респондентів. Це означає, що користувачі використовують соціальні мережі для перегляду фото і відео-контенту, відпочинку та розваг.

Політична діяльність/обговорення є метою для 87 % респондентів. Тобто соціальні мережі відіграють важливу роль у політичних обговореннях та сприяють активності громадян у висловленні своїх думок щодо політичних питань.

Загалом результати демонструють, що соціальні мережі використовуються респондентами з різних мотивів, включаючи підтримку особистих зв'язків, отримання інформації, розваги, комерційні цілі та політичну діяльність. Ці дані вказують на широкий спектр використання соціальних мереж та їх значущість у сучасному суспільстві під час воєнного стану.

Проаналізувавши результати відповідей на питання: «Чи рекомендуєте Ви іншим людям користуватися соціальними мережами як джерелом інформації?» можна зробити висновок, що респонденти, які користуються соціальними мережами, здебільшого довіряють джерелам інформації у соцмережах, а тому рекомендують іншим користуватися ними (61,6%).

Більшість респондентів вважають, що соціальні мережі сприяють підвищенню політичної свідомості серед громадян («Трохи сприяють» – 50,7 %; «Значно сприяють» – 33,6 %). Адже вони більше та частіше почали здійснювати моніторинг новин. Однак чи впливає це на політичну свідомість – питання спірне, бо не всі компетентні щодо маніпуляції свідомістю мас.

Якщо аналізувати вплив соцмереж на політичну участь користувачів, то 46,6% складає відповідь «так, впливає» та «частково впливає». Насамперед, вони впливають на психічний стан людей, а це може провокувати агресивну поведінку у висловлюваннях на широкий загал.

На запитання «Чи впливають соціальні мережі на Вашу довіру до інформації загалом?» 32,9% респондентів відповіли, що соціальні мережі суттєво впливають на довіру до інформації, а 47,3% відповіли, що впливають, але не суттєво. Лише 13% респондентів зазначили, що соціальні мережа не впливають на довіру до інформації, а 6,8% не змогли надати відповіді на це питання. Як бачимо, позитивне сприйняття соціальних мереж, як фактора довіри до інформації складає понад 80%, що дає підстави для припущення про те, що сучасні засоби масової комунікації, до яких належать соціальні мережі, на сьогоднішній день можуть повноцінно конкурувати з традиційними засобами масової інформації.

Цікавим був результат відповідей на питання «Чи погоджуєтеся Ви з думкою, що держава повинна встановлювати регулюючі механізми для контролю за інформацією, яка поширюється через соціальні мережі в політичному контексті?». Метою даного питання було виявлення позиції громадян щодо рівня свободи соціальних мереж та їх особисту думку стосовно державного контролю інформації у період війни. В умовах, коли джерела інформації є деперсоніфікованими, що дозволяє використовувати їх з метою проведення дезінформаційних кампаній через неможливість верифікації достовірності інформації, 22,6% опитаних відповіли, що вони погоджуються на запровадження регулюючих механізмів державою, 43,2% респондентів зазначили, що вони погодилися би на часткове впровадження регулюючих механізмів. Проти запровадження регулюючих механізмів державою виступили 24,7% респондентів, а ще 9,6% не змогли надати відповіді на це питання.

Відповіді на попереднє питання яскраво корелюють з питанням «Чи вважаєте Ви, що соціальні мережі – це зручний простір для розвитку пропагандистської тактики 40/60? (Вона полягає у створенні ЗМІ, які 60 відсотків своєї інформації подають об'єктивно, натомість, отримавши довіру, решту 40 відсотків використовують для надзвичайно ефективної, завдяки цій довірі, дезінформації)». 54,8%

респондентів повністю погодилися, а 29,5% респондентів частково погодилися із тим, що соціальні мережі є зручним середовищем для розвитку пропагандистської тактики. Цікаво, що лише 2,1% респондентів не погодилися із таким твердженням. Таке високе усвідомлення ризиків інформації у соціальних мережах дозволяє зробити висновок про те, що у суспільстві й надалі необхідно проводити освітні кампанії щодо необхідності верифікації джерел та якості інформації у соціальних мережах.

На запитання «Чи вважаєте Ви, що соціальні мережі забезпечують рівноправний доступ до політичної інформації для різних груп населення?» варіант відповіді «Так, суттєво поліпшили доступ до політичної інформації» обрали 57,2% респондентів від тих, що відповіли на запитання.

На запитання «Чи спостерігали Ви у соціальних мережах політичні маніпуляції або поширення фейкових новин?» варіант відповіді «Так, досить часто» обрали 70,5% респондентів із тих, що відповіли на запитання.

Відповіді респондентів на запитання «Чи берете Ви участь у політичних дискусіях у соціальних мережах?» були наступними. Регулярно беруть участь у дискусіях – 8,2% респондентів, переважно чоловіки-чернівчани віком 18-29 років, які навчаються в університеті; «Інколи» – 39,8% респондентів, переважно жінки, які навчаються в університеті або вже мають вищу освіту та проживають у великих містах. Не беруть участі – 52% респондентів, переважно жінки, які або навчаються в університеті, або мають вищу чи фахову передвищу освіту, половина респондентів проживає у великих містах, половина – в областях.

Отже, можемо констатувати, що майже половина респондентів, які відповіли на це запитання, беруть участь у політичних дискусіях у соцмережах. Проте, за результатами двовимірного розподілу відповідей, можна стверджувати, що активнішими в політичних дискусіях у соцмережах є чоловіки, натомість, більшість жінок взагалі не бере участь у

На дану відповідь не впливали ні вік, ні освіта, ні місце проживання респондентів.

Проаналізувавши відповіді респондентів на запитання «Які з наступних способів Ви використовуєте, щоб залучитися до політичного процесу через соціальні мережі?», констатуємо, що більшість респондентів використовують спосіб «підписки на політичні сторінки та групи», щоб залучитися до політичного процесу в соціальних мережах. Переважно, це жінки-чернівчанки молодого віку з вищою освітою або студентки. Поширюють політичну інформацію та новини жінки віком 18-29 років, які мають вищу освіту або навчаються в університеті, та мешкають у областях. Водночас, публікують свої особисті переконання щодо певних політичних подій у соцмережах, як жінки, так і чоловіки молодого віку, з вищою освітою або студенти та проживають як у великих містах, так і по областях.

Більшість респондентів надають перевагу участі в обговоренні та коментарях (49,5%). Загалом, це чоловіки молодого віку із вищою освітою або, які навчаються в університеті та проживають у великих містах. Водночас, поширюють політичну інформацію на своїх сторінках у соцмережах жінки молодого віку із вищою освітою або студентки, що проживають по областях (39,2 %).

Значна кількість респондентів надає перевагу залученню до політичних дискусій у соцмережах через свої офіційні сторінки (49 %). Загалом, це жінки молодого віку з вищою освітою або, які навчаються в університеті та проживають у великих містах. Аналіз за результатами двовимірного розподілу відповідей респондентів, які взагалі не беруть участі у політичних дискусіях в соцмережах (44,9 %), свідчить, що на дану відповідь не впливали ні стать, ні вік, ні освіта респондентів.

На запитання «Чи впливають коментарі та думки інших користувачів у соціальних мережах на Вашу оцінку?» варіант відповіді «Так, інколи впливають» обрали 40,8 %; «Не мають впливу» – 37,8 %; «Так, впливають завжди» – 8,2 %; «Важко відповісти» – 12,2 %; «Викликають сумніви» – 1,0 %.

Зазвичай коментарі та думки інших

користувачів у соціальних мережах можуть впливати на оцінку людей, особливо якщо ці коментарі є публічними і мають значну кількість вподобань або ретвітів. Люди часто шукають підтримку, підтвердження або визнання в соціальних мережах, і позитивні коментарі можуть підвищити їх самооцінку і вплинути на позитивну оцінку себе. Навпаки, негативні коментарі можуть викликати почуття образи, сумнівів у власних здібностях і вплинути на негативну оцінку себе. Також, якщо відгуки і коментарі є критичними або спрямованими на зневагу, вони можуть вплинути на думку інших людей і призвести до погіршення їх оцінки. Проте, важливо враховувати, що соціальні мережі можуть бути необ'єктивним середовищем, де поширюється багато дезінформації, неконструктивних коментарів і недобррозичливих думок. У таких випадках важливо розрізняти конструктивну критику від негативних висловлювань і зосереджуватися на джерелах знань та експертній думці.

На запитання: «Чи змінилися ваші погляди щодо прослуховування російської музики після початку війни?» респонденти відповіли наступним чином: «Так повністю» 54,1 %; «Ні, не слухала» – 13,3 %; «Так частково» – 24,5 %; «Важко відповісти» – 3,1 %. У період воєнних конфліктів або політичних напружень може виникнути бажання уникати споживання пов'язаних із країною-агресором або ворогом продуктів культури. Такі настрої можуть вплинути на відмову від сформованої звички слухати російську музику або підтримувати російських виконавців. Однак, не можна узагальнювати, що не всі люди змінили свої погляди на прослуховування російської музики через воєнний конфлікт. Кожна людина має власні смаки і пріоритети, і деякі можуть продовжувати слухати музику незалежно від політичної ситуації. Важливо відзначити, що погляди людей можуть значно відрізнятись. Деякі можуть вважати, що важливо підтримувати бойовий дух та солідарність з Батьківщиною відсутністю споживання російської культури, включаючи музику, тоді як інші не бачать прямого зв'язку між музикою та політикою.

Остаточна відповідь на це питання залежить від індивідуальних уподобань, переконань та контексту соціального середовища, в якому його розглядають.

На запитання «Якщо б Ви стали свідком переміщення техніки або роботи ЗСУ, чи готові розмістити таку інформацію у соцмережах попри офіційну заборону?» відповіді респондентів були наступними:

«Звичайно, що ні» – 76,5 %; «Так» – 10,1 %; «Важко відповісти» – 8,5 %.

Розміщення інформації про переміщення техніки або роботи Збройних Сил України (ЗСУ) у соціальних мережах попри офіційну заборону може бути протизаконним та порушувати правила конфіденційності та безпеки. Військова техніка та операційні дані є стратегічними та чутливими інформаційними даними, які можуть мати великий вплив на безпеку та обороноздатність країни. У таких ситуаціях важливо дотримуватися офіційної позиції уряду та законів, які регулюють розміщення інформації про військові дії та оперативну діяльність. Якщо громадянину стає відомо про таку інформацію, розумним рішенням буде повідомити про це компетентні органи, які займаються безпекою та обороноздатністю. Вони мають необхідні засоби та повноваження для аналізу, оцінки та прийняття відповідних рішень. Важливе розуміння населенням, що безпека країни та захист даних є важливими пріоритетами, і дотримання встановлених правил та процедур має на меті забезпечити загальний добробут і безпеку всіх громадян.

На запитання: «Чи підтримуєте Ви дії з боку суспільства щодо припинення прослуховування російської музики, кінофільмів тощо, особливо з джерел, які приносять їм дохід?» варіанти відповідей наступні: «Так повністю» – 64,5 %; «Так частково» – 25,3 %; «Важко відповісти» – 7 %; «Ні» – 3 %. Тому потрібно популяризувати власні переконання користувачів, адже тоді вони можуть спробувати активно комунікувати з різними людьми, поширювати свою точку зору, ділитися інформацією про проблематику, пов'язану з російською культурою, і намагатися переконати інших відмовитися від прослуховування

російських фільмів та музики.

Отже, дослідження відношення пересічних громадян до різноманітних питань, що стосуються соціальних мереж та їх впливу виявило:

варіант «Важко відповісти» з усіх перелічених питань, частіше обирають чоловіки віком 18-29 років;

суттєва і активна участь молоді віком 18-29 років;

серед усіх відповідей 100 % респондентів переважають особи, які навчаються у закладах вищої освіти;

респонденти віком 18-49 років, статистично менше обирають варіант «Важко відповісти», ніж особи віком 50-60+рр. ;

варіанти (так, частково так і так далі) активніше обирають особи будь якого віку, статі та рівня освіти.

Висновки

Завдання для місцевих органів влади:

– джерело новин та інформації – забезпечити максимальне поширення суспільно важливої інформації щодо локальних та регіональних проблем, особливо серед осіб середнього віку;

– забезпечити можливість активного реагування на місцеві справи через коментарі, підписки, петиції тощо, оскільки коментування проектів рішень та думок інших користувачів у соціальних мережах може впливати на оцінку людей, особливо якщо ці коментарі є публічними і мають значну кількість вподобань або поширень;

– продовжувати інформаційно-пояснювальну роботу щодо неприпустимості розміщення інформації про переміщення техніки або роботи Збройних Сил України (ЗСУ) у соціальних мережах;

– активізувати комунікаційну діяльність в соцмережах щодо проблематики, пов'язаної з російською культурою, намагатися через активних користувачів переконати інших відмовитися від прослуховування російських фільмів та музики.

Список джерел:

1. Українці поділилися списком телеграм-каналів, які читають. Економічна правда. 19.09.2023 URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/18/704430/>

ІННОВАЦІЙНІСТЬ У ПІДВИЩЕННІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОСАДОВЦІВ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ, АЛГОРИТМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Питання інноваційності у підвищенні кваліфікації посадовців в реаліях воєнного часу розглянули в рамках міжрегіонального семінару за міжнародною участю. Захід, організаторами якого стали Чернівецький регіональний центр підвищення кваліфікації та Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича Національного університету «Києво-Могилянська академія», відбувався у форматі онлайн.

Науковці та практики, які працюють у сфері підвищення кваліфікації публічних службовців, говорили про актуальні проблеми в системі навчання та шляхи їх вирішення, ділилися досвідом організації навчального процесу, обмінювалися думками щодо перспектив розвитку системи підвищення кваліфікації. Серед учасників – представники закладів вищої освіти, центрів підвищення кваліфікації, органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Своїм досвідом в організації підвищення кваліфікації публічних службовців поділилися також колеги з Румунії та Республіки Молдова.

Виклики, спричинені російською агресією, вимагають сьогодні від публічних службовців нових знань і навичок, серед яких – робота із вимушено переміщеними особами, аналіз інформаційного середовища та дотримання заходів інформаційної безпеки, стресовий менеджмент, прийняття оперативних рішень, дотримання заходів цивільної безпеки тощо. Активізація міжнародної співпраці зумовлює необхідність виконання посадовцями репрезентативних функцій, для чого є потреба у володінні іноземними мовами, щоб розповідати про реальну ситуацію в Україні і спростовувати наративи російської пропаганди. Окрім того, на шляху до Європейського Союзу важливим є виконання низки задекларованих вимог та дотримання відповідних стандартів роботи.

Результати опитування слухачів показали, що на сьогодні для них важливими є професійні знання, питання лідерства, прийняття ефек-

тивних рішень, комунікація, командна робота, впровадження змін, цифрова грамотність, організація роботи в умовах воєнного стану тощо. Вивчення думок респондентів дають змогу провайдерам освітніх послуг визначити пріоритети і сконцентруватися на них, щоб забезпечити якість навчання. Важливо, щоб вивченню потреб працівників приділялася увага і з боку органів влади, зокрема щодо освоєння вузькоспеціалізованих тем. Також, як зазначили учасники семінару, актуальними залишаються і ті базові питання, які закладають ґрунт для розуміння, що таке публічна служба і які її завдання, дають відчуття стабільності, забезпечують тяглість, дають можливість вивчати і використовувати попередній досвід.

Основною формою підвищення кваліфікації на сьогодні залишається дистанційна – як безпосередньо у форматі онлайн, так і на базі інтерактивних платформ. З одного боку, вона є зручною для слухачів, оскільки економить час та ресурси, дозволяє розширювати контингент викладачів, але з іншого боку, таке навчання доволі часто починає перетворюватися на формальне. Саме тому викладачам важливо відходити від академічності, будувати заняття у форматі діалогу, залучати аудиторію, використовуючи новітні технології, максимально візуалізувати матеріал. Навчання також повинне мати практикоорієнтований характер.

Як зазначили учасники, незважаючи на велику кількість викликів, які постали перед системою підвищення кваліфікації, вона показала свою спроможність, гнучкість, адаптивність, готовність до змін

